

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
Навчально-науковий інститут «Каразінський інститут
міжнародних відносин та туристичного бізнесу»
Кафедра міжнародних відносин

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА МАГІСТРА

на тему: **«Вплив глобалізації на
зовнішньополітичні відносини між США та КНР»**

Виконала:

студентка 2-го курсу, групи УВ-61
спеціальності 291 «Міжнародні відносини, суспільні
комунікації та регіональні студії»
ОПП «Міжнародні відносини, суспільні комунікації
та регіональні студії»

Криворучко Олена Віталіївна

(прізвище, ім'я, по батькові)

Керівник:

к.п.н., доц. Пересипкіна Ірина Валентинівна

(науковий ступінь, вчене звання, прізвище, ім'я, по батькові)

Рецензент:

д.п.н., проф. Шамраєва Валентина Михайлівна

(науковий ступінь, вчене звання, прізвище, ім'я, по батькові)

ХАРКІВ – 2024 рік

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ.....	8
1.1. Сутність та концептуальні засади глобалізації.....	8
1.2. Вплив глобалізації на міжнародні відносини: політичний, економічний, культурний та інформаційний аспекти.....	15
1.3. Основні чинники впливу глобалізації на зовнішньополітичні відносини держав.....	20
Висновки до розділу 1.....	26
РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНИХ ВІДНОСИН МІЖ США ТА КНР.....	29
2.1. Еволюція зовнішньополітичних відносин між США та КНР.....	29
2.2. Особливості зовнішньополітичних стратегій США та КНР.....	34
2.3. Економічний фактор у зовнішньополітичних відносинах США та КНР.....	39
Висновки до розділу 2.....	44
РОЗДІЛ 3. ТРАНСФОРМАЦІЯ ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНИХ ВІДНОСИН МІЖ США ТА КНР ПІД ВПЛИВОМ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ.....	46
3.1. Конкуренція та співпраця між США та КНР в умовах глобалізації.....	46
3.2. Вплив глобалізації на безпекову та військову сферу США та КНР.....	54
3.3. Перспективи розвитку відносин США та КНР у контексті глобалізаційних трендів.....	62
Висновки до розділу 3.....	69
ВИСНОВКИ.....	71
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	77

ВСТУП

Актуальність теми зумовлена стрімким розвитком глобалізаційних процесів, які значно змінюють характер міжнародних відносин. США та КНР є ключовими гравцями на світовій арені, які визначають основні тренди економічної, політичної та безпекової взаємодії. Глобалізація створює як нові можливості для співпраці, так і нові виклики, що призводять до ускладнення взаємин між цими державами. В економічній сфері глобалізація сприяла тіснішому переплетінню економік США та КНР, але водночас посилила конкуренцію за лідерство в галузях високих технологій, торгівлі та інвестицій. У політичній площині вплив глобалізації проявляється через зростання ролі міжнародних організацій, багатосторонніх угод та нових форм дипломатії, що вимагають від США та КНР адаптації до нових умов глобального управління. З іншого боку, глобалізація також загострює питання національного суверенітету, культурної ідентичності та безпеки, що стає джерелом конфліктів і стратегічної напруженості. Особливо це помітно у таких аспектах, як контроль над інноваціями, регулювання кіберпростору та геополітичний вплив у регіонах, що розвиваються. У світлі цих тенденцій дослідження впливу глобалізації на зовнішньополітичні відносини між США та КНР є надзвичайно важливим для розуміння сучасної світової політики, прогнозування її подальшого розвитку та формування ефективних стратегій взаємодії у контексті зростаючої взаємозалежності. Таким чином, вивчення впливу глобалізації на зовнішньополітичні відносини між цими державами дозволяє не лише глибше зрозуміти природу їхньої конкуренції та співпраці, а й сформулювати ефективні підходи до управління глобальними процесами, які враховують інтереси різних країн і сприяють зміцненню стабільності у світі.

Ступінь вивченості теми. Зарубіжні науковці, такі як Дж. Най, Р. Кеохейн, Дж.Скот, а також С. Лім і Х. Хуа, аналізують вплив глобалізації на зміщення балансу сили, торговельну залежність та безпекові виклики між цими країнами. Водночас китайські дослідники, такі як З. Жуихонг і Ю. Жао, аналізують, як глобалізація формує стратегії КНР у побудові багатопольярного

світу. Серед українських науковців слід відзначити роботи М. Андрощук, І. Вишневської, Н. Городньої та В. Палько, які розглядають різні аспекти впливу глобалізаційних процесів на політичну взаємодію США та КНР, включаючи їхній вплив на регіональну безпеку, економічну співпрацю та конкуренцію за лідерство в міжнародних інституціях.

Мета дослідження – визначити вплив глобалізації на формування та трансформацію зовнішньополітичних відносин між США та КНР.

Завдання дослідження:

- визначити сутність та концептуальні засади глобалізації;
- розглянути вплив глобалізації на міжнародні відносини: політичний, економічний, культурний та інформаційний аспекти;
- виокремити основні чинники впливу глобалізації на зовнішньополітичні відносини держав;
- розглянути еволюцію зовнішньополітичних відносин між США та КНР;
- визначити особливості зовнішньополітичних стратегій США та КНР;
- розглянути економічний фактор у зовнішньополітичних відносинах США та КНР;
- виявити напрями конкуренції та співпраці між США та КНР в умовах глобалізації;
- визначити вплив глобалізації на безпекову та військову сферу США та КНР;
- з'ясувати перспективи розвитку відносин США та КНР у контексті глобалізаційних трендів.

Об'єкт дослідження – зовнішньополітичні відносини між США та КНР.

Предмет дослідження – вплив глобалізаційних процесів на формування та динаміку зовнішньополітичної взаємодії між США та КНР.

Теоретико-методологічна база дослідження включає аналіз фундаментальних концепцій і підходів до вивчення глобалізаційних процесів

і міжнародних відносин. Основою є теорії міжнародних відносин, зокрема реалізм, лібералізм і конструктивізм, які дозволяють оцінити характер взаємодії між США і КНР у контексті змін глобального середовища. Дослідження спирається також на концепції глобалізації, які аналізують економічну, політичну та культурну інтеграцію світу.

Методологічною основою є системний підхід, що дозволяє дослідити вплив глобалізаційних процесів на всі рівні взаємодії – від глобального до двостороннього, враховуючи економічні, політичні, військові та культурні аспекти. Порівняльний аналіз допомагає оцінити зміну позицій США та КНР в різних історичних періодах, а прогностичний метод дозволяє передбачити подальший розвиток їхніх відносин. Застосування міждисциплінарного підходу сприяє комплексному аналізу взаємодії двох держав у контексті глобалізації, враховуючи економіку, політику, міжнародні організації, безпеку та інноваційні технології.

Інформаційна база дослідження ґрунтується на широкому спектрі джерел, зокрема аналітичних дослідженнях міжнародних відносин, працях провідних науковців у галузі політології, економіки та соціології, офіційних документах і статистичних даних урядів США та КНР. Використано монографії, статті в наукових журналах, доповіді експертних центрів. Інформація з міжнародних новинних агентств, таких як BBC, The New York Times, а також китайських видань, що доповнює дослідження актуальними фактами та прикладами реальних подій. Інтернет-ресурси, академічні бази даних, зокрема Google Scholar, слугують джерелом додаткових матеріалів для глибокого аналізу теми.

Практичне значення отриманих результатів. Запропоновані у кваліфікаційній роботі магістра теоретичні положення та висновки можуть бути використані:

- центральними та місцевими органами виконавчої влади у процесі реалізації зовнішньополітичних відносини між США та КНР;
- у навчальному процесі Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна та інших вищих навчальних закладів при розробці та

викладанні дисциплін, за програмами підготовки магістрів міжнародних відносин, суспільних комунікацій та регіональних студій.

Апробація дослідження була здійснена у вигляді публікації тез наукової доповіді для участі у Всеукраїнському науково-практичному круглому столі «Стратегічні напрями зовнішньої політики та дипломатії країн світу» (м. Харків, 21 листопада 2024 р.), на тему: «The Impact of Globalization on Foreign Relations Between the United States and China».

Структура роботи. Кваліфікаційна робота магістра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, що налічує 91 найменування. Загальний обсяг роботи становить 87 сторінок, з яких основного тексту – 77 сторінок.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ

1.1. Сутність та концептуальні засади глобалізації

Сутність та концептуальні засади глобалізації в міжнародних відносинах є важливою темою сучасних наукових досліджень, яка охоплює широке коло питань, пов'язаних із процесами взаємозалежності та взаємопов'язаності держав, економік, суспільств та культур у глобальному вимірі. Глобалізація є багатоаспектним явищем, яке змінює структуру міжнародних відносин, впливає на національні політики, трансформує економічні моделі розвитку та формує нові культурні парадигми. Вивчення глобалізації включає аналіз її природи, чинників, рушійних сил та наслідків, що має фундаментальне значення для розуміння сучасних тенденцій у світі. Глобалізація, як концепт, має багато визначень, які відображають різні аспекти цього явища. Загалом, під глобалізацією розуміють процес зростаючої взаємозалежності між країнами світу через інтенсифікацію економічних, політичних, соціальних і культурних зв'язків. Цей процес охоплює різні сфери діяльності, включаючи торгівлю, інвестиції, фінанси, технології, міграцію, культуру та інформацію. Глобалізація сприяє формуванню єдиного світового ринку, створенню глобальних політичних інститутів і поширенню універсальних цінностей, таких як демократія, права людини та екологічна стійкість [19, с. 129-137].

Глобалізація походить від латинського слова *globus*, що означає «куля», і буквально стосується процесу, який охоплює увесь світ, створюючи взаємозалежну систему. Поняття почало активно використовуватися наприкінці XX століття, коли темпи інтеграції між країнами значно зросли завдяки технологічному прогресу, економічній лібералізації та зростанню міжнародного співробітництва. Поняття глобалізації охоплює широкий спектр явищ, і науковці по-різному його трактують. Розглянемо визначення, запропоновані провідними дослідниками та інституціями. Британський соціолог, Е. Гідденс визначає глобалізацію як інтенсифікацію світових

соціальних відносин, які пов'язують віддалені місця таким чином, що події в одному регіоні можуть безпосередньо впливати на події в іншому. Він наголошує на зв'язку глобалізації з модерністю, вбачаючи її як результат розвитку сучасних технологій і інфраструктур, що сприяють взаємозалежності. М. Кастельс, розглядає глобалізацію через призму «інформаційного суспільства». За його словами, глобалізація є результатом формування мережевої структури економіки, де інформаційні технології виступають ключовим драйвером. Він наголошує, що глобалізація не є рівномірним процесом: вона створює водночас інтеграцію та фрагментацію, посилюючи нерівність між різними регіонами та групами населення [19, с. 129-137]. І. Валлерстайн, американський соціолог і економіст, у рамках своєї теорії світ-системи розглядає глобалізацію як природний етап розвитку капіталізму. Він стверджує, що сучасний світ складається з центру, периферії та напівпериферії, які перебувають у взаємозалежності. Валлерстайн акцентує увагу на історичному контексті глобалізації, підкреслюючи, що процеси світової інтеграції почалися задовго до ХХ століття [11, 25-26]. Р. Робертсон, британський соціолог, запропонував концепцію «глокалізації», яка відображає поєднання глобального та локального. Він визначає глобалізацію як процес, що охоплює одночасно універсалізацію і партикуляризацію. За його словами, глобалізація не означає однорідності, а радше інтеграцію різноманітності. Д. Хелд, британський політолог, разом із колегами розглядає глобалізацію як багатовимірний процес, який охоплює економічну, політичну, культурну та екологічну інтеграцію. Він підкреслює, що сучасна глобалізація відрізняється від попередніх етапів своєю швидкістю, інтенсивністю та всеохоплюючим характером [12, с. 55-56].

Глобалізація є одним із ключових феноменів сучасного світу, що впливає на політичну, економічну, соціальну та культурну взаємодію між державами і народами. Теорії глобалізації в міжнародних відносинах аналізують цей багатогранний процес, пропонуючи різні підходи до розуміння його сутності, динаміки та наслідків. Теоретичні підходи до розуміння

глобалізації в міжнародних відносинах можна розділити на кілька основних напрямів. Розглянемо основні теорії глобалізації, серед яких виділяються неореалізм, лібералізм, неолібералізм, структуралізм, теорія залежності, світ-системна теорія, конструктивізм, а також альтернативні критичні підходи.

Одним із перших теоретичних підходів є неореалізм, який акцентує увагу на структурі міжнародної системи. З точки зору неореалізму, глобалізація є наслідком змін у розподілі сил у міжнародній системі. Держави залишаються головними акторами в глобалізованому світі, але їхня автономія поступово зменшується через економічну взаємозалежність та вплив міжнародних інститутів. Неореалісти також звертають увагу на асиметричність глобалізації, підкреслюючи, що її переваги розподіляються нерівномірно між країнами [11, с. 45-46].

Лібералізм, як ще один теоретичний підхід, акцентує увагу на ролі економічних і політичних зв'язків між державами. З точки зору лібералістів, глобалізація є позитивним явищем, яке сприяє зниженню рівня конфліктності в міжнародних відносинах через розвиток економічної взаємозалежності та інституційного співробітництва. Лібералісти також підкреслюють значення глобальних інститутів, таких як ООН, Світова організація торгівлі (СОТ) і Міжнародний валютний фонд (МВФ), у сприянні глобальній стабільності та розвитку [19, с. 129-137].

Неоліберальна теорія глобалізації є однією з найвпливовіших у сучасних міжнародних відносинах. Вона базується на припущенні, що економічна взаємозалежність між державами сприяє стабільності і розвитку. Згідно з цією теорією, глобалізація розглядається як природний і позитивний процес, що призводить до посилення економічного зростання, зниження рівня бідності та зміцнення демократичних інститутів. Неоліберальні мислителі, такі як Дж. Най і Р. Кеохейн, наголошують на важливості міжнародних інституцій, таких як Світова організація торгівлі (СОТ) і Міжнародний валютний фонд (МВФ), які забезпечують правила і механізми для координації глобальної економіки. Проте критики зазначають, що неоліберальна глобалізація часто

призводить до посилення економічної нерівності та екологічних проблем [81].

Структуралізм і теорія залежності є важливими варіаціями марксистського підходу. Вони зосереджуються на аналізі глобальних економічних структур, які перешкоджають розвитку периферійних країн. Теоретики залежності, такі як А.Г. Франк, вказують на те, що глобалізація сприяє закріпленню залежності бідних країн від багатих через нерівноправні умови торгівлі, фінансову допомогу та інвестиції. Вони стверджують, що економічна залежність є системною проблемою, яку не можна вирішити лише через інтеграцію у світову економіку. Замість цього пропонуються стратегії самостійного розвитку, такі як імпортозаміщення та диверсифікація економіки.

Соціологічна теорія глобалізації досліджує, як цей процес впливає на соціальні структури та ідентичності. У. Бек у своїй концепції «світового ризикового суспільства» стверджує, що глобалізація створює нові виклики для людства, включаючи кліматичні зміни, глобальний тероризм, міграційні кризи та пандемії. Наприклад, пандемія COVID-19 показала, як швидко глобалізовані транспортні та економічні системи можуть сприяти поширенню загрози по всьому світу, одночасно вимагаючи координації між країнами для її подолання [22, с. 35-36].

Світ-системна теорія є більш широким підходом до аналізу глобалізації. Вона стверджує, що світова економіка функціонує як єдина система, в якій існує поділ на центр, напівпериферію та периферію. І. Валлерстайн підкреслює, що цей поділ є динамічним, проте основна нерівність залишається стабільною протягом тривалих історичних періодів. Глобалізація, з цієї точки зору, є не новим явищем, а лише продовженням історичного процесу формування світової системи, яка виникла в ранньомодерний період. Прикладом цієї моделі є взаємовідносини між країнами Європейського Союзу і країнами Африки, де останні часто залежать від експорту сировини в розвинені країни [22, с. 37-38].

Конструктивістська теорія глобалізації зосереджується на ролі ідей, цінностей та ідентичностей у формуванні глобального порядку. Відповідно до

цього підходу, глобалізація не є об'єктивним процесом, а радше конструктом, що виникає через взаємодію соціальних акторів. Наприклад, А. Вендт наголошує, що міжнародні відносини та глобалізація формуються через спільні уявлення та норми, які розвиваються між державами. Конструктивізм також вказує на те, що глобалізація може набувати різних форм у різних контекстах залежно від домінуючих цінностей і політичних цілей [23, с. 67].

Критична теорія глобалізації зосереджується на розкритті асиметрій влади, які визначають глобальні процеси. Теоретики, такі як Д. Гарві та Е. Гідденс, наголошують на тому, що глобалізація є не лише економічним, але й політичним та культурним процесом, який впливає на соціальні структури та ідентичності. Критичний підхід спрямований на те, щоб поставити під сумнів легітимність домінуючих наративів глобалізації, вивчити її негативні наслідки, такі як маргіналізація спільнот і деградація довкілля, а також знайти шляхи до більш справедливого і сталого розвитку. Наприклад, процеси економічної глобалізації, такі як перенесення виробництва в країни Глобального Півдня, часто сприяють зростанню кількості жінок у робочій силі, але при цьому вони зазвичай зайняті у низькооплачуваних і нестабільних секторах економіки. Це створює нові виклики для гендерної рівності [23, с.78].

Крім того, існують альтернативні підходи до аналізу глобалізації, які звертають увагу на локальні контексти та мікрорівень взаємодії. Наприклад, теорії глокалізації акцентують увагу на тому, як глобальні процеси адаптуються до місцевих культурних і соціальних умов, створюючи унікальні форми взаємодії. Такий підхід дозволяє зрозуміти, як глобалізація впливає на різні регіони і як локальні спільноти можуть впливати на її напрямки.

У підсумку, теорії глобалізації в міжнародних відносинах пропонують багатогранний аналіз цього складного явища. Неоліберальні підходи наголошують на економічних вигодах і демократизації, марксистські теорії звертають увагу на нерівність і експлуатацію, конструктивізм акцентує на ролі ідей і норм, а критичні теорії ставлять під сумнів легітимність існуючого порядку. Разом ці підходи дозволяють глибше зрозуміти глобалізацію, її

виклики та можливості, а також сприяють пошуку шляхів до більш справедливого і сталого світу.

Концепції глобалізації відображають багатогранність цього явища. Одна з ключових концепцій – економічна глобалізація, яка стосується інтеграції національних економік у світову економічну систему. Цей процес включає лібералізацію торгівлі, міжнародні інвестиції, розвиток фінансових ринків та технологічну інновацію. Економічна глобалізація сприяє підвищенню ефективності використання ресурсів і створює нові можливості для зростання, але також викликає занепокоєння через посилення нерівності та зростання залежності менш розвинених країн від світових центрів сили [27, с. 195-204].

Політична глобалізація пов'язана з трансформацією ролі держав у глобалізованому світі. Вона включає розвиток міжнародних інститутів і організацій, таких як ООН, ЄС і НАТО, які впливають на прийняття рішень на глобальному рівні. Дж. Най і Р. Кеохейн у своїй теорії комплексної взаємозалежності підкреслюють, що сучасний світ є більш інтегрованим, ніж будь-коли раніше, через економічні, політичні й соціальні зв'язки. Вони також зазначають, що взаємозалежність може мати як позитивні, так і негативні наслідки. Політична глобалізація також охоплює поширення ідей демократії, прав людини та верховенства права, які стають універсальними принципами в міжнародних відносинах. Наприклад, фінансова криза 2008 року продемонструвала, як економічні проблеми в США швидко поширилися на інші регіони світу через глобалізовану фінансову систему [11, с. 28-30].

Культурна глобалізація, у свою чергу, стосується взаємодії різних культур у глобальному середовищі. Цей процес включає поширення масової культури, популяризацію міжнародних брендів і змішування культурних традицій. З одного боку, культурна глобалізація сприяє збагаченню культурного досвіду, з іншого – викликає побоювання щодо уніфікації культури та втрати національної ідентичності.

Ще однією важливою концепцією є технологічна глобалізація, яка підкреслює роль інформаційних технологій у процесах глобалізації. Інтернет,

мобільні комунікації та цифрові платформи сприяють прискоренню інформаційного обміну та створюють нові можливості для співпраці. Технологічна глобалізація змінює економічну і соціальну структуру суспільств, створюючи нові виклики для приватності, кібербезпеки та регулювання інформаційного простору. Прикладом цього є скандали, пов'язані з Cambridge Analytica, які показали, як дані користувачів можуть використовуватися для впливу на політичні процеси в глобальному масштабі.

Постколоніальні теорії глобалізації підкреслюють нерівність і спадок колоніалізму, які залишаються в міжнародних відносинах навіть у добу глобалізації. Е. Саїд у своїй роботі «Орієнталізм» показав, як західні держави продовжують домінувати над країнами Глобального Півдня через культурні й економічні механізми. Наприклад, міжнародні організації часто диктують економічні політики бідним країнам, зберігаючи їх залежність від розвинених держав [27, с. 195-204].

Екологічні теорії глобалізації звертають увагу на глобальний характер екологічних викликів і необхідність міжнародної співпраці для їх вирішення. Глобальне потепління, вирубка лісів Амазонії та забруднення океанів є проблемами, які не можна вирішити на рівні окремих держав. Угоди, такі як Паризька кліматична угода, є прикладами міжнародної взаємодії для подолання екологічних криз. Водночас існують суперечки щодо справедливого розподілу відповідальності між розвиненими і країнами, що розвиваються [11, с. 44-46].

Глобалізація також має свої суперечності та виклики. З одного боку, вона сприяє зростанню економічної продуктивності, культурному збагаченню та політичній стабільності. З іншого боку, вона викликає занепокоєння через поглиблення нерівності, посилення соціальних конфліктів та екологічні проблеми. Глобалізація також підвищує вразливість держав до глобальних криз, таких як фінансова нестабільність, пандемії та зміна клімату. Загалом, сутність та концептуальні засади глобалізації в міжнародних відносинах демонструють, що це явище є багатовимірним і суперечливим. Його вивчення

потребує інтеграції різних теоретичних підходів і міждисциплінарного підходу, що включає економіку, політику, соціологію та культурологію. Глобалізація продовжує змінювати світ, і розуміння її сутності є ключовим для формування стратегії адаптації до нових глобальних реалій.

1.2. Вплив глобалізації на міжнародні відносини: політичний, економічний, культурний та інформаційний аспекти

Глобалізація є одним із найважливіших і найскладніших процесів сучасності, який значно впливає на міжнародні відносини. Це багатовимірне явище, що охоплює різні аспекти суспільного життя, зокрема політичний, економічний, культурний та інформаційний. Його вплив проявляється через зміну взаємовідносин між державами, трансформацію національних політик і утворення глобальних мереж обміну інформацією, товарами та послугами. Розглянемо основні аспекти глобалізації та їхній вплив на міжнародні відносини, проілюструємо ключові приклади та проаналізуємо позиції різних науковців [27, с. 195-204].

У політичній сфері глобалізація сприяє зростанню взаємозалежності держав, розмиванню національних кордонів і виникненню транснаціональних політичних структур. Одним із ключових проявів глобалізації в цій сфері є зростання ролі міжнародних організацій, таких як ООН, ЄС, Світова організація торгівлі та Міжнародний валютний фонд. Ці організації регулюють міжнародні процеси та впливають на прийняття рішень національними урядами. Згідно з думкою Д. Хелда, міжнародні організації є інструментом глобального управління, що створює новий рівень політичного впливу поза межами національних держав. Проте глобалізація також викликає виклики для суверенітету держав. Наприклад, інтеграційні процеси в рамках Європейського Союзу змушують країни-учасниці передавати частину своїх повноважень наднаціональним інституціям, що може призводити до внутрішньополітичних напружень. Це яскраво проявилось у процесі Brexit,

коли Велика Британія вирішила вийти з ЄС через побоювання втрати національного суверенітету. Деякі дослідники, наприклад Дж. Най, наголошують на виникненні нового типу влади – «м'якої сили». У глобалізованому світі країни дедалі частіше використовують культурні, ідеологічні та інформаційні ресурси для впливу на міжнародну політику. Наприклад, США активно застосовують м'яку силу через популяризацію своїх цінностей, культури та стилю життя [81].

Економічна глобалізація характеризується зростанням міжнародної торгівлі, фінансових потоків і транснаціональних корпорацій (ТНК). Цей процес сприяє створенню єдиного світового ринку, де товари, послуги, капітал і робоча сила рухаються майже без обмежень. Як зазначає німецький економіст У. Бек, глобалізація економіки спричинила «детериторіалізацію» економічних відносин, коли національні кордони більше не є бар'єрами для бізнесу. Прикладом економічної глобалізації є діяльність таких транснаціональних корпорацій, як Apple, Google або Toyota, які мають виробничі ланцюги в різних країнах і впливають на економіки багатьох регіонів світу. Позитивними наслідками цього процесу є економічне зростання, розвиток технологій і зниження вартості продукції. Наприклад, міжнародна торгівля дала змогу країнам, що розвиваються, залучати інвестиції та отримувати доступ до світових ринків. Водночас глобалізація економіки має і негативні наслідки. Це, зокрема, зростання нерівності між багатими та бідними країнами, економічна залежність від глобальних ринків і фінансова нестабільність. Криза 2008 року, що виникла в США і поширилася на весь світ, стала наочним прикладом того, як взаємозалежність економік може спричинити глобальні потрясіння. Згідно з аналізом Дж. Стігліца, глобалізація часто вигідна розвинутим країнам, тоді як держави, що розвиваються, залишаються залежними від міжнародних фінансових інституцій [11, с. 45-46].

Культурна глобалізація передбачає поширення культурних цінностей, ідей, звичаїв та стилів життя між різними країнами. Цей процес уможливорює формування глобальної культури, яка об'єднує елементи з різних

національних традицій. Згідно з дослідженнями Р. Робертсона, глобалізація сприяє одночасно двом протилежним процесам: глобалізації та локалізації. У той час як певні культури набувають глобального поширення, інші адаптують ці елементи до своїх локальних контекстів. Прикладом культурної глобалізації є домінування англійської мови як глобальної. Це спрощує міжнародну комунікацію, але водночас ставить під загрозу існування менш поширених мов. Поширення західної культури через фільми Голлівуду, музику та моду також є характерним явищем. Такі феномени, як американізація, стали синонімами глобалізації культури, що викликає занепокоєння з приводу втрати національної ідентичності. Проте глобалізація також відкриває нові можливості для збереження та популяризації локальних культур [27, с. 195].

Інформаційна глобалізація пов'язана з поширенням сучасних технологій комунікації, що значно змінюють характер міжнародних відносин. Інтернет, соціальні мережі та цифрові платформи створили новий простір для обміну інформацією, який не залежить від географічних кордонів. За словами М. Кастельса, ми живемо в «мережевому суспільстві», де інформація стає ключовим ресурсом. Прикладом впливу інформаційної глобалізації є роль соціальних мереж у політичних процесах. Події Арабської весни продемонстрували, як цифрові платформи можуть мобілізувати маси, поширювати ідеї та впливати на хід революцій. Водночас інформаційна глобалізація породжує нові виклики, такі як дезінформація, кібератаки та зловживання даними. Скандал із компанією Cambridge Analytica, яка використовувала дані користувачів Facebook для маніпуляції виборами, є одним із найбільш резонансних прикладів [12, с. 34-36].

Інформаційна глобалізація також сприяє формуванню глобального громадянського суспільства. Міжнародні організації, такі як Amnesty International або Greenpeace, використовують цифрові технології для залучення підтримки, поширення своїх ідей і впливу на міжнародну політику.

Глобалізація є складним і суперечливим явищем, яке значно впливає на міжнародні відносини. У політичній сфері вона сприяє інтеграції та

розмиванню національних кордонів, але ставить під загрозу суверенітет держав. В економіці глобалізація відкриває нові можливості для торгівлі та інвестицій, проте посилює нерівність і залежність. У культурному аспекті глобалізація сприяє поширенню глобальних цінностей, але водночас зберігає локальні ідентичності. Інформаційна глобалізація створює нові форми комунікації та впливу, але також викликає нові ризики. Науковці висвітлюють як позитивні, так і негативні сторони глобалізації. Наприклад, оптимісти, як-от Т. Фрідман, вбачають у глобалізації шлях до створення більш відкритого й інтегрованого світу. Натомість критики, такі як Н. Хомський, застерігають про нерівність і маніпуляцію в глобалізованому світі. Таким чином, глобалізація є процесом, який продовжує трансформувати міжнародні відносини, вимагаючи від людства пошуку нових підходів до співпраці та вирішення глобальних проблем [12, с. 48-47].

Продовжуючи дослідження впливу глобалізації на міжнародні відносини, важливо враховувати, що цей процес є не тільки багатовимірним, але й динамічним. Він постійно змінюється під впливом політичних, економічних, технологічних і соціокультурних факторів. У цьому контексті можна виокремити кілька ключових тенденцій та викликів, які визначають сучасний етап глобалізації. Глобалізація призвела до зміни балансу сил у міжнародній системі. Якщо в XX столітті головними акторами світової політики були західні держави, то в XXI столітті зростання економічної та політичної потужності КНР, Індії, Бразилії та інших країн, що розвиваються, створює багатополлярний світ. Як зазначає науковець З. Бжезінський, нові глобальні реалії вимагають переосмислення ролі Заходу та необхідності співпраці з новими центрами сили. Підсилення КНР є одним із найбільш значущих прикладів цієї тенденції. Його ініціатива «Один пояс, один шлях» (OBOR) і активна участь у створенні міжнародних економічних структур, таких як Азійський банк інфраструктурних інвестицій, свідчать про прагнення країни формувати новий світовий порядок. Водночас зростання впливу КНР породжує напруженість у відносинах із США, що демонструє наростаючу

конкуренцію між двома державами за глобальне лідерство [37, с. 20-22].

Хоча глобалізація сприяє інтеграції на світовому рівні, регіоналізація також набуває значення. Регіональні об'єднання, такі як ЄС, АСЕАН, МЕРКОСУР і Африканський союз, відіграють ключову роль у вирішенні економічних, політичних і соціальних проблем у межах своїх регіонів. Це свідчить про те, що глобалізація не заперечує регіональних процесів, а, скоріше, взаємодіє з ними. Б. Бузан, вважає, що регіоналізація є відповіддю на виклики глобалізації. Наприклад, у рамках ЄС регіоналізація дозволила створити єдиний економічний простір, що сприяє конкуренції з іншими глобальними центрами сили. Проте кризи, такі як вихід Великої Британії з ЄС (Brexit) або труднощі з міграційною політикою, свідчать про те, що регіональні інтеграційні процеси також супроводжуються внутрішніми викликами [88, р. 89-90].

Глобалізація також впливає на розвиток міжнародного права. З одного боку, створення глобальних угод, таких як Паризька кліматична угода, демонструє здатність країн об'єднуватися задля вирішення глобальних проблем. З іншого боку, нерівність у глобальній системі права, зокрема домінування розвинених країн у таких інституціях, як Світова організація торгівлі, викликає критику з боку держав, що розвиваються. Одним із ключових прикладів впливу глобалізації на міжнародне право є проблема захисту прав людини. Глобальні інституції, такі як Міжнародний кримінальний суд, прагнуть забезпечити справедливість на світовому рівні. Проте втручання цих інституцій у внутрішні справи країн іноді сприймається як порушення суверенітету, що викликає конфлікти між принципами універсалізму і національного самовизначення [12, с. 67-68].

Глобалізація, як зазначають науковці, такі як Е. Гідденс, є амбівалентним процесом, який приносить як можливості, так і ризики. Серед основних викликів сучасної глобалізації можна виділити посилення націоналізму, зростання нерівності, кризу довіри до глобальних інституцій та загрози кібербезпеки. Наприклад, пандемія COVID-19 стала серйозним

випробуванням для глобалізації, продемонструвавши її вразливість у сфері охорони здоров'я та міжнародної координації. Однак перспектива розвитку глобалізації залежить від здатності міжнародної спільноти адаптуватися до нових реалій. Це включає необхідність більшої інклюзивності у міжнародних процесах, розробку ефективних механізмів управління глобальними проблемами та зміцнення міжнародної солідарності [34, с. 45-48].

У підсумку, глобалізація є неоднозначним, але незворотним процесом, який формує сучасний світ. Вона відкриває нові можливості для співпраці та розвитку, але водночас вимагає обережного підходу до управління її наслідками. Вивчення цього явища залишається ключовим завданням для дослідників міжнародних відносин, оскільки саме від їхнього розуміння залежить успішне вирішення глобальних викликів XXI століття.

1.3. Основні чинники впливу глобалізації на зовнішньополітичні відносини держав

Глобалізація є багатовимірним процесом, що охоплює економічні, соціальні, культурні та політичні аспекти міжнародних відносин. Її вплив на зовнішню політику держав є одним із ключових факторів, які визначають сучасний світовий порядок. Цей феномен призводить до зміни традиційних принципів дипломатії, збільшення взаємозалежності між державами та формування нових механізмів співпраці на міжнародній арені. Зовнішня політика держав, у контексті глобалізації, все більше піддається впливу як економічних, так і соціокультурних чинників, а також нових технологій, що створюють як нові можливості, так і нові виклики для державного суверенітету [22, с. 78-80].

Розглянемо основні чинники впливу глобалізації на зовнішньополітичні відносини. Перший чинник, який варто розглянути, це економічна взаємозалежність, яка є базовим проявом глобалізації. У сучасному світі держави більше не можуть функціонувати ізольовано, оскільки їхні економіки

все тісніше інтегруються одна з одною через міжнародну торгівлю, інвестиції, технологічний обмін та фінансові зв'язки. Одним із ключових чинників впливу глобалізації на зовнішньополітичні відносини є зростання взаємозалежності між державами. Це взаємозалежність проявляється у торгівлі, фінансах, міграції, обміні інформацією та технологіями. У глобалізованому світі економіки держав настільки переплетені, що економічна криза в одній країні може мати серйозні наслідки для інших країн і навіть регіонів. Така ситуація змушує уряди координувати свої дії на міжнародній арені, посилюючи роль багатосторонніх організацій. Проте, така взаємозалежність також створює нові загрози, наприклад, у вигляді економічного шантажу або спроб використання економічних важелів для досягнення політичних цілей. На думку американського економіста Р. Кеохейна, така взаємозалежність зменшує ймовірність виникнення конфліктів між державами, оскільки економічна вартість війни стає надто високою. Наприклад, ЄС демонструє, як економічна інтеграція допомагає стабілізувати відносини між країнами-учасницями. Після Другої світової війни економічна співпраця між Францією, Німеччиною та іншими європейськими державами сприяла запобіганню подальших збройних конфліктів. Наприклад, фінансові кризи в окремих регіонах світу швидко перетворюються на глобальні виклики, як це сталося під час світової економічної кризи 2008 року. У таких умовах держави змушені координувати свої дії в межах міжнародних організацій, таких як Міжнародний валютний фонд (МВФ), Світова організація торгівлі (СОТ) або «Група двадцяти» (G20). Це змінює пріоритети зовнішньої політики, акцентуючи увагу на багатосторонній співпраці та прагненні до глобальної стабільності [23, с. 220].

Другий важливий чинник – це інформаційно-комунікаційні технології, які зробили світ «глобальним селом». Завдяки інтернету та соціальним медіа дипломатія стала більш прозорою і водночас складнішою. Громадська думка, яка формується через миттєвий доступ до інформації, змушує уряди враховувати внутрішньополітичні настрої навіть у питаннях зовнішньої

політики. Наприклад, роль соціальних медіа була помітною під час «Арабської весни», коли поширення інформації через інтернет впливало на політичні процеси та міжнародну реакцію на події у країнах Близького Сходу та Північної Африки [22, с. 115-117].

Третій чинник – посилення ролі наднаціональних та міжнародних організацій. Крім економіки, глобалізація також має значний вплив на політичну сферу. Держави все частіше стикаються з питаннями, які потребують колективного вирішення, зокрема екологічними проблемами, тероризмом, кібербезпекою та міграційними потоками. Такі виклики не можуть бути вирішені на національному рівні, що змушує країни формувати регіональні та глобальні альянси. Глобалізація зміцнює значення таких інституцій, як ООН, НАТО, СОТ та МВФ, які все більше впливають на прийняття рішень у сфері зовнішньої політики держав. З одного боку, це обмежує суверенітет національних держав, а з іншого – створює механізми для розв'язання глобальних проблем, таких як зміна клімату чи тероризм. Наприклад, Паризька угода про зміну клімату є одним із яскравих прикладів того, як глобалізація стимулює міжнародну співпрацю в екологічній сфері. Водночас залежність від міжнародних домовленостей може обмежувати суверенітет держави, змушуючи її адаптувати свою внутрішню політику до міжнародних стандартів [23, с. 220-223].

Четвертий чинник стосується глобальних викликів, які впливають на зовнішню політику. Пандемії, зміни клімату, міграційні кризи та тероризм вимагають колективних зусиль і створення багатосторонніх платформ для співпраці. Наприклад, пандемія COVID-19 виявила важливість міжнародного співробітництва у сфері охорони здоров'я. Такі організації, як ВООЗ, стали ключовими гравцями у боротьбі з вірусом, а держави змушені були адаптувати свої зовнішньополітичні стратегії для забезпечення доступу до вакцин та медичних ресурсів. Серед прикладів конкретних держав, варто звернути увагу на США. Як одна з наймогутніших держав світу, США використовують глобалізацію для поширення своїх економічних та політичних інтересів.

Однак навіть вони не залишаються осторонь впливу цього феномену. Адміністрація Дж. Байдена, наприклад, зосереджена на багатосторонній дипломатії та відновленні ролі США у міжнародних організаціях, таких як ООН та СОТ, після більш ізоляціоністської політики Д. Трампа [16].

На противагу США, КНР використовує глобалізацію для зміцнення своєї ролі у світі. Ініціатива «Один пояс, один шлях» стала інструментом поширення китайського впливу через економічні інвестиції в інфраструктурні проєкти у понад 60 країнах. Це створює нові залежності та змінює геополітичний баланс сил. Зокрема, Африка стала ключовим регіоном для китайської дипломатії, де фінансова допомога супроводжується політичними угодами [2].

Важливо також розглянути роль менших держав, які адаптуються до глобалізації, щоб зберегти свою незалежність. Наприклад, Швейцарія залишається нейтральною, активно використовуючи свою економічну силу для підтримки багатосторонніх ініціатив і розвитку міжнародного права. Подібно, Норвегія займає провідну роль у посередництві між конфліктуючими сторонами, використовуючи глобальні тенденції для зміцнення свого міжнародного іміджу. Глобалізація також сприяє зміні пріоритетів у зовнішній політиці держав. У той час як традиційні питання, такі як безпека, оборона та територіальна цілісність, залишаються важливими, на перший план виходять нові виклики глобального характеру. Це включає зміну клімату, боротьбу з міжнародним тероризмом, подолання епідемій та забезпечення сталого розвитку. Такі проблеми неможливо вирішити національними зусиллями однієї держави, і вони вимагають тісної співпраці на міжнародному рівні. У цьому контексті важливу роль відіграють міжнародні організації, які стають платформами для координації зусиль держав у боротьбі з глобальними загрозами [22, с. 250-255].

Ще одним важливим чинником є регіоналізація як частина глобалізаційного процесу. У рамках регіоналізації держави утворюють інтеграційні об'єднання, такі як ЄС, АСЕАН чи МЕРКОСУР, які впливають на

їхню зовнішню політику. Регіональні блоки дозволяють державам посилювати свої позиції на міжнародній арені, але водночас обмежують їхню автономію у прийнятті зовнішньополітичних рішень. Наприклад, у межах ЄС зовнішня політика багатьох країн значною мірою залежить від спільної позиції блоку, що може призводити до конфліктів інтересів між окремими членами [23, с. 45].

Культурна глобалізація також впливає на зовнішньополітичні відносини, сприяючи поширенню універсальних цінностей, таких як права людини, демократія та верховенство права. Це часто стає основою для формування зовнішньополітичних стратегій, спрямованих на просування цих цінностей на міжнародному рівні. Водночас процеси глобалізації можуть викликати і протидію, зокрема у вигляді націоналізму та ізоляціонізму, які здатні ускладнювати міжнародне співробітництво. Це створює парадокс: глобалізація одночасно сприяє інтеграції та викликає спротив, що відображається на зовнішній політиці держав. Такий процес може призводити до конфліктів між державами, що прагнуть захистити свою культурну ідентичність, та тими, хто виступає за більш відкритий і глобалізований світ. Наприклад, глобальна популяризація демократичних цінностей стимулює авторитарні режими адаптуватися до нових реалій, що впливає на їхню зовнішню політику [19, с. 129-137].

У сфері безпеки глобалізація створює як нові можливості для співпраці, так і нові виклики. З одного боку, вона сприяє розвитку колективної безпеки, де держави об'єднують свої зусилля для протидії спільним загрозам, таким як тероризм, кібератаки чи поширення зброї масового знищення. З іншого боку, глобалізація також сприяє зростанню асиметричних загроз, таких як терористичні угруповання, які використовують переваги глобалізованого світу для координації своїх дій. Це змушує держави адаптувати свої підходи до забезпечення національної безпеки та співпраці на міжнародній арені. У цьому контексті міжнародні альянси, такі як НАТО, набувають нового значення, оскільки забезпечують колективний підхід до вирішення питань безпеки. Водночас глобалізація змушує країни шукати нові форми співпраці у

сфері безпеки, зокрема через обмін інформацією та спільні технологічні розробки [44].

Окремо варто виділити вплив глобалізації на трансформацію зовнішньополітичних інструментів. Традиційні дипломатичні засоби, такі як переговори, укладання двосторонніх угод і участь у міжнародних організаціях, залишаються важливими. Однак до них додаються нові методи впливу, які базуються на технологічному прогресі. Інформаційні технології відкрили нові можливості для дипломатії, зокрема через соціальні мережі та цифрові платформи. Наприклад, концепція «цифрової дипломатії» дозволяє державам комунікувати з іноземною аудиторією в режимі реального часу, формуючи позитивний імідж і просуваючи свої інтереси. Такі платформи, як Twitter і Facebook, стали інструментами не лише для ведення публічної дипломатії, але й для поширення дезінформації, що створює нові виклики для міжнародних відносин [27, с. 195-204].

Глобалізація також впливає на баланс сил у міжнародній системі. В умовах глобалізованого світу традиційна модель однополярності або багатополярності змінюється на мережеву структуру, у якій держави, міжнародні організації, транснаціональні корпорації (ТНК) та неурядові організації відіграють ключові ролі. Зростаюча роль ТНК у глобальній економіці, зокрема, впливає на зовнішню політику, оскільки економічні інтереси корпорацій часто переплітаються з національними інтересами держав. Це може призводити до конфліктів між політичними та економічними пріоритетами, а також до появи нових форм дипломатії, зокрема «економічної дипломатії». Важливу роль у глобалізованому світі відіграє економічна дипломатія. Успіх у міжнародній політиці все частіше залежить від здатності держав формувати ефективні економічні альянси, забезпечувати доступ до стратегічних ресурсів та залучати іноземні інвестиції. В умовах глобалізації конкуренція між державами за економічний вплив стає дедалі гострішою, що вимагає від урядів інноваційних підходів до економічної дипломатії [27].

На тлі всіх змін, спричинених глобалізацією, важливо враховувати її

неоднорідність. Не всі країни однаково інтегровані у глобалізований світ, і не всі виграють від цього процесу. Держави, що розвиваються, часто стикаються з викликами, такими як залежність від іноземних інвестицій, втрата контролю над національними ресурсами та посилення економічної нерівності. Це впливає на їхню зовнішню політику, змушуючи їх орієнтуватися на пошук партнерів і донорів, здатних забезпечити стабільність [53, р. 290-297].

Таким чином, глобалізація має складний і багатогранний вплив на зовнішньополітичні відносини держав. Вона створює нові можливості для співпраці та розвитку, але водночас породжує ризики та виклики, які змушують країни переглядати свої підходи до міжнародних відносин. У цих умовах успішна зовнішня політика вимагає гнучкості, стратегічного мислення та здатності адаптуватися до швидкоплинного світу. Глобалізація змінює саму природу міжнародних відносин, змушуючи держави шукати баланс між суверенітетом і необхідністю інтеграції, між національними інтересами та глобальними викликами.

Висновки до розділу 1

Глобалізація є складним і багатогранним явищем, яке охоплює різні сфери життя сучасного світу. У контексті міжнародних відносин поняття глобалізації визначається як процес зростаючої взаємозалежності та інтеграції країн, народів, економік і культур через поширення технологій, економічних зв'язків, комунікаційних мереж та ідей. Концептуальні засади глобалізації базуються на ключових принципах взаємопов'язаності та відкритості, які відображаються у зниженні бар'єрів для міжнародного обміну товарами, послугами, інформацією та культурними цінностями. Серед основних підходів до вивчення глобалізації виділяють економічний, який зосереджується на інтеграції ринків і виробничих процесів; політичний, що аналізує вплив транснаціональних організацій і зміни у суверенітеті держав; а також культурний, що досліджує взаємодію і адаптацію різних культур у

глобальному середовищі.

Вплив глобалізації на міжнародні відносини проявляється у чотирьох основних аспектах: політичному, економічному, культурному та інформаційному. Політично глобалізація сприяє розмиванню традиційних меж суверенітету через посилення ролі міжнародних організацій, таких як ООН, ЄС або СОТ, а також через активізацію діяльності неурядових організацій. Це змінює традиційні уявлення про державу як єдиного актора міжнародних відносин, адже вплив мають і транснаціональні корпорації, і громадянське суспільство. Економічний аспект проявляється у глобальній інтеграції ринків, яка полегшує торгівлю, інвестиції та фінансові потоки. Однак така інтеграція часто супроводжується нерівномірним розподілом вигод між розвиненими і країнами, що розвиваються, що, в свою чергу, породжує соціально-економічну напругу. Культурний аспект глобалізації проявляється у поширенні загальнолюдських цінностей, ідей та стилів життя, які сприяють крос-культурному діалогу, але водночас викликають занепокоєння щодо збереження національних ідентичностей. Інформаційний аспект характеризується революцією в комунікаціях, яка значно спростила обмін інформацією і створила нові можливості для міжкультурного діалогу, але також стала джерелом нових викликів, таких як кібербезпека та дезінформація.

Основними чинниками впливу глобалізації на зовнішньополітичні відносини держав є розвиток інформаційних технологій, міжнародна економічна інтеграція, посилення транснаціональних загроз і зростання значення міжнародних організацій. Інформаційні технології відіграють ключову роль у трансформації способів комунікації між державами, сприяючи як співпраці, так і конкуренції. Економічна інтеграція змушує держави переглядати свої політичні пріоритети, зокрема щодо митної політики, міжнародної торгівлі та інвестицій. Водночас транснаціональні загрози, такі як тероризм, зміна клімату та пандемії, вимагають колективних зусиль і підвищують потребу в багатосторонній дипломатії. Роль міжнародних

організацій також зростає, оскільки вони стають ключовими платформами для узгодження глобальних правил і норм. Загалом, глобалізація сприяє взаємозалежності держав, зменшуючи можливості ізоляції, але водночас створює нові виклики, які потребують комплексних підходів і рішень. Таким чином, глобалізація є не лише рушієм змін у міжнародних відносинах, але й тестом на здатність держав адаптуватися до нових умов глобального світу.

РОЗДІЛ 2. РОЗВИТОК ТА ОСОБЛИВОСТІ ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНИХ ВІДНОСИН МІЖ США ТА КНР

2.1. Еволюція зовнішньополітичних відносин між США та КНР

Еволюція зовнішньополітичних відносин між США та КНР є однією з найбільш складних і динамічних у сучасній історії міжнародних відносин. Вона охоплює період від початку холодної війни, через нормалізацію відносин у 1970-х роках, до сучасного стану стратегічного суперництва у XXI столітті. Протягом цього часу відносини між двома державами визначалися конкуренцією, співпрацею та численними викликами, що постійно трансформували характер їхнього взаємодії. Розглянемо основні етапи еволюції відносин між США та КНР, аналізуючи історичний контекст, ключові події та приклади [1, с. 106-111].

Після завершення Другої світової війни та проголошення КНР у 1949 році між двома країнами виникла глибока напруженість. США визнали уряд Чан Кайші на Тайвані легітимним представником КНР та підтримували політику невизнання комуністичного уряду Мао Цзедуна. Холодна війна ідеологічно поділила світ на два табори: США і їх союзників, які захищали капіталізм і демократію, та Радянський Союз із його комуністичними сателітами. КНР, як новостворена комуністична держава, стала частиною радянського блоку, що призвело до конфронтації зі США [28, с. 59-64].

Перша велика конфронтація між США та КНР відбулася під час Корейської війни (1950-1953 рр.), коли КНР підтримав Північну Корею, відправивши мільйони «добровольців» для боротьби проти сил ООН, очолюваних США. Цей конфлікт загострив ворожнечу між двома країнами. США запровадили економічну блокаду КНР, обмеживши торгівлю та дипломатичні контакти. Американська політика стримування комунізму розглядала КНР як частину ширшої загрози, яку представляв Радянський Союз.

Проте у 1960-х роках відносини між КНР і Радянським Союзом погіршилися, що створило можливість для США переглянути свою політику

щодо КНР. Китайсько-радянський розкол став стратегічною нагодою для США використати суперечності між двома соціалістичними державами. Цей процес досяг кульмінації у 1971 році, коли відбулася знаменита «дипломатія пінг-понгу», яка розпочала перший етап нормалізації відносин між США і КНР. У 1972 році президент Річард Ніксон здійснив історичний візит до КНР, зустрівшись із Мао Цзедунем і прем'єром Чжоу Еньлаєм. Ця подія стала поворотним моментом, оскільки США офіційно визнали необхідність налагодження відносин із КНР як противаги Радянському Союзу [25, с. 32-24].

Наступні роки характеризувалися поступовим покращенням відносин між двома країнами. У 1979 році США офіційно визнали уряд КНР, розірвавши дипломатичні відносини з Тайванем. Це рішення викликало політичні дебати у США, але було виправдане стратегічними міркуваннями. Вашингтон і Пекін почали співпрацювати у сфері торгівлі, науки та культури. КНР відкрився для іноземних інвестицій і розпочав економічні реформи під керівництвом Ден Сяопіна. США стали ключовим торговельним партнером КНР, сприяючи швидкому економічному зростанню країни [35, с. 154-156].

Однак не всі аспекти відносин були гармонійними. Придушення протестів на площі Тяньаньмень у 1989 році стало важливим випробуванням для двосторонніх відносин. США запровадили санкції проти КНР, засуджуючи порушення прав людини. Незважаючи на це, економічні інтереси обох країн переважили політичні розбіжності. У 1990-х роках США та КНР продовжували розширювати економічні зв'язки, хоча питання Тайваню, прав людини та торговельних дисбалансів залишалися джерелами напруженості [68].

Новий етап у відносинах між США та КНР настав після терористичних атак 11 вересня 2001 року. КНР підтримав антитерористичну кампанію США, надавши важливу дипломатичну підтримку. Водночас обидві країни зміцнили свої економічні зв'язки. КНР вступив до Світової організації торгівлі (СОТ) у 2001 році, що значно посилило його інтеграцію у світову економіку. Американські компанії активно інвестували в КНР, створюючи нові виробничі

потужності та сприяючи глобалізації [85, р. 115-120].

Проте на початку XXI століття відносини між США та КНР стали більш конкурентними. Швидке зростання економічної та військової могутності КНР викликало занепокоєння у Вашингтоні. США почали розглядати КНР як потенційного геополітичного суперника, особливо в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні. Наприклад, програма «Один пояс, один шлях», ініційована КНР, була сприйнята США як виклик їхнім стратегічним інтересам. Крім того, зростання напруженості навколо Південно-Китайського моря, де КНР почав будувати штучні острови та розширювати військову присутність, стало джерелом конфліктів [75, р. 57-80].

Адміністрація Д. Трампа (2017-2021 рр.) стала переломним моментом у відносинах між США і КНР. Трамп розпочав торговельну війну з КНР, запровадивши мита на китайські товари, що призвело до у відповідь заходів з боку Пекіна. Торгівельний дефіцит, крадіжка інтелектуальної власності та державні субсидії китайським компаніям стали основними претензіями США до КНР. Крім того, США висловлювали занепокоєння з приводу посилення авторитаризму в КНР за правління Сі Цзіньпіна, зокрема порушень прав уйгурів у Сінцзяні та утисків демократії в Гонконзі. Пандемія COVID-19 ще більше загострила відносини між двома країнами. США критикували КНР за недостатню прозорість на початкових етапах спалаху вірусу, а КНР, у свою чергу, звинувачував США у політизації пандемії. Цей період характеризувався зростанням риторичної напруженості, яка поєднувалася з поглибленням геополітичного протистояння [50].

У сучасний період відносини між США та КНР залишаються складними. Обидві країни беруть участь у стратегічному суперництві, змагаючись за лідерство в технологіях, економіці та безпеці. Наприклад, питання технологій 5G та домінування у сфері напівпровідників стало однією з головних точок напруженості. США обмежили експорт передових технологій до КНР та запровадили санкції проти китайських компаній, таких як Huawei. Водночас глобальні виклики, такі як зміна клімату, ядерне роззброєння та пандемії,

вимагають співпраці між двома наддержавами. Адміністрація Дж. Байдена прагне збалансувати політику стримування КНР з пошуком шляхів для взаємодії у ключових глобальних питаннях [61].

Еволюція відносин між США та КНР ілюструє складність міжнародної політики у багатопольярному світі. Від ідеологічної ворожнечі до прагматичної співпраці, а потім до сучасного суперництва, ці відносини визначаються взаємодією економічних інтересів, ідеологічних розбіжностей та геополітичних амбіцій. Подальший розвиток відносин між цими країнами матиме вирішальний вплив на глобальну стабільність та міжнародний порядок. Прогнозувати майбутній розвиток відносин між США та КНР складно, оскільки багато чинників впливають на їх динаміку. Проте деякі ключові тренди та потенційні сценарії вже формують основні контури майбутнього цієї взаємодії. Одним із центральних аспектів є економічна залежність обох країн одна від одної. Незважаючи на політичну напруженість, США і КНР залишаються найбільшими торговельними партнерами. КНР є основним постачальником споживчих товарів у США, тоді як американські технологічні продукти та послуги відіграють важливу роль в економіці КНР. Інвестиційні зв'язки також мають значний вплив: американські корпорації, такі як Apple, Tesla та Microsoft, залежать від китайських ринків і виробничих ланцюжків. У той же час КНР, як один із найбільших власників американського державного боргу, має інструменти впливу на фінансову стабільність США [62].

Однак економічна співпраця поступово переходить у фазу стратегічного суперництва, особливо в таких галузях, як напівпровідники, штучний інтелект, квантові обчислення та «зелені» технології. КНР активно інвестує у власні дослідницькі та виробничі потужності, прагнучи зменшити залежність від американських технологій. США, зі свого боку, реалізують політику «декуплінгу» (decoupling), спрямовану на перенесення виробництва з КНР в інші країни та зниження впливу китайських компаній на критичні сектори американської економіки. Це призводить до формування нових глобальних виробничих ланцюжків, де ключовими гравцями стають країни Південно-

Східної Азії, Індія та Мексика [30].

Сфера безпеки також залишається центральною у відносинах між США та КНР. Пекін продовжує модернізувати свою армію, що викликає занепокоєння у Вашингтоні. Наприклад, будівництво авіаносців, розвиток гіперзвукових ракет та збільшення ядерного арсеналу свідчать про те, що КНР прагне кинути виклик військовій перевазі США в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні. У відповідь США зміцнюють свої альянси у цьому регіоні, такі як AUKUS (Австралія, Великобританія, США) та Quad (США, Індія, Японія, Австралія). Вашингтон також продовжує підтримувати Тайвань, постачаючи йому озброєння і демонструючи військову присутність у Тайванській протоці. Тайванське питання залишається найбільш небезпечним потенційним конфліктом між США і КНР, оскільки Пекін розглядає острів як невід'ємну частину своєї території та готовий застосувати силу для возз'єднання [63, р. 48-62].

У геополітичному вимірі КНР активно розширює свою присутність через ініціативу «Один пояс, один шлях», яка включає інвестиції у транспортну, енергетичну та телекомунікаційну інфраструктуру в країнах Азії, Африки, Латинської Америки та Європи. Це сприяє зростанню впливу КНР у світі, але також викликає критику за створення «боргової пастки» для країн-партнерів. США, у свою чергу, реалізують стратегію протипази, підтримуючи альтернативні інфраструктурні проекти та сприяючи розвитку демократії і верховенства права в цих регіонах [71, р. 77-93].

У сучасному світі глобальні виклики, такі як зміна клімату, кібербезпека та пандемії, створюють можливості для обмеженої співпраці між США і КНР. Наприклад, обидві країни беруть участь у міжнародних переговорах щодо скорочення викидів парникових газів та боротьби зі зміною клімату. Проте навіть у цих сферах конкуренція залишається сильною. США прагнуть зміцнити свої позиції у сфері відновлюваної енергетики, тоді як КНР є світовим лідером у виробництві сонячних панелей, батарей для електромобілів та інших «зелених» технологій.

Культурний вимір відносин також заслуговує на увагу. КНР дедалі більше використовує так звану «м'яку силу» через освітні програми, культурний обмін та медіа. Наприклад, Інститути Конфуція працюють у багатьох країнах світу, включаючи США, для популяризації китайської мови та культури. Однак ця діяльність часто стикається з критикою з боку західних країн, які звинувачують КНР у пропаганді та спробах впливу на громадську думку. У свою чергу, США також інвестують у підтримку демократичних ідеалів та свободи слова, зокрема через медіа-проекти і гранти для активістів у Китаї [74].

Ще одним аспектом, що впливатиме на розвиток відносин між США і КНР, є внутрішня політика обох країн. У Китаї концентрація влади в руках Сі Цзіньпіна та зміцнення контролю Комуністичної партії над усіма аспектами суспільного життя формують авторитарну модель управління, яка протиставляється демократичній системі США. У США, своєю чергою, політична поляризація та внутрішні економічні виклики можуть впливати на здатність країни ефективно формувати та реалізовувати зовнішню політику [78].

Таким чином, відносини між США та КНР залишаються складними, багатогранними і багатозначними для світового порядку. Їхній подальший розвиток буде визначатися взаємодією численних факторів, включаючи економічні інтереси, геополітичні амбіції, ідеологічні розбіжності та глобальні виклики. У світі, що швидко змінюється, роль США і КНР як двох провідних держав стане визначальною для майбутнього міжнародної системи. Як показує історія, періоди конфронтації і співпраці між цими країнами неодноразово змінювали одна одну, і ця динаміка, імовірно, збережеться в найближчі десятиліття.

2.2. Особливості зовнішньополітичних стратегій США та КНР

Зовнішньополітичні стратегії США та КНР є відображенням їхнього

економічного, військового, політичного та культурного потенціалу, а також історичних, ідеологічних і геостратегічних особливостей. Обидві країни прагнуть посилити свій вплив у світі, але роблять це різними способами, що відображають їх унікальні підходи до міжнародної політики. У цьому тексті розглянемо особливості зовнішньополітичних стратегій США та КНР, наведемо конкретні приклади їх реалізації та проведемо порівняльний аналіз.

США традиційно спираються на ідею винятковості своєї ролі у світі, яка ґрунтується на принципах демократії, ринкової економіки та прав людини. Від кінця Другої світової війни зовнішня політика США характеризується активною участю в міжнародних організаціях, укладенням численних союзів та військовою присутністю в багатьох регіонах світу. Однією з основних стратегічних концепцій США є доктрина «стримування», вперше сформульована під час холодної війни для протидії Радянському Союзу. Сучасне втілення цієї стратегії можна побачити в політиці щодо КНР. Наприклад, «Індо-Тихоокеанська стратегія», оприлюднена у 2017 році, ставить за мету стримування китайського впливу в регіоні шляхом зміцнення відносин з Японією, Індією, Австралією та іншими країнами [78].

Іншою важливою рисою зовнішньої політики США є активна економічна дипломатія. Через інституції, такі як Міжнародний валютний фонд (МВФ) та Світовий банк, США просувають економічні реформи в країнах, що розвиваються, зазвичай в обмін на фінансову допомогу. Торгові угоди, як-от Північноамериканська угода про вільну торгівлю (NAFTA, тепер USMCA), також служать для посилення економічного впливу США [89].

Військовий аспект американської зовнішньої політики залишається ключовим. США мають найбільший оборонний бюджет у світі, а їхні військові бази розташовані в більш ніж 70 країнах. Така присутність дозволяє оперативно реагувати на кризи, підтримувати союзників і демонструвати силу супротивникам. Ще однією характерною рисою є ідеологічна складова. США активно підтримують демократію, часто використовуючи це як аргумент для втручання у внутрішні справи інших держав. Прикладом є кампанії в Іраку

(2003) та Лівії (2011), де основною мотивацією декларувалася боротьба з диктатурами [90].

КНР, навпаки, орієнтується на багатовекторну стратегію, що поєднує економічний вплив, інфраструктурні інвестиції та багатосторонню дипломатію. Основою сучасної зовнішньої політики КНР є концепція «мирного підйому», яка передбачає зміцнення позицій КНР без прямого конфлікту з іншими великими державами. Одним із найпотужніших інструментів зовнішньої політики КНР є ініціатива «Один пояс, один шлях» (BRI), започаткована у 2013 році. Вона охоплює понад 140 країн і спрямована на створення транспортних коридорів та інфраструктурних проєктів, що з'єднують КНР з Європою, Африкою та іншими регіонами. Цей підхід дозволяє КНР посилювати свій економічний вплив, забезпечуючи доступ до ринків і природних ресурсів [91].

КНР також використовує «дипломатію кредитів», надаючи пільгові кредити країнам, що розвиваються. Наприклад, у багатьох африканських країнах КНР будує дороги, залізниці, порти та електростанції. Це зміцнює його позиції як ключового партнера, хоча часто викликає звинувачення у створенні «боргової пастки». Ще одним важливим елементом китайської стратегії є активне використання міжнародних організацій. КНР поступово розширює свій вплив у таких структурах, як ООН, Міжнародний валютний фонд та Світова організація торгівлі. У той же час Пекін створює альтернативні платформи, наприклад Азійський банк інфраструктурних інвестицій (АІІВ) та Шанхайську організацію співпраці (ШОС), які просувають китайські інтереси [76, р. 111-115].

Військова стратегія КНР, хоча й поступається американській за масштабами, стрімко розвивається. Зростаючі витрати на оборону, модернізація армії та створення першої закордонної військової бази в Джибуті свідчать про те, що КНР прагне зміцнити свою позицію як глобального гравця. Ідеологічна складова зовнішньої політики КНР менш помітна, ніж у США. Пекін уникає відкритого втручання у внутрішні справи інших країн і

наголошує на принципах суверенітету та невтручання. Це приваблює багато країн, які мають негативний досвід взаємодії із Заходом [80].

Попри спільну мету – посилення глобального впливу, стратегії США та КНР мають принципові відмінності. По-перше, США роблять акцент на військовій силі, тоді як КНР використовує переважно економічні інструменти. Американська військова присутність є глобальною, тоді як китайська обмежується ключовими регіонами, такими як Південно-Східна Азія та Африка. По-друге, США активно просувають демократію та права людини, тоді як КНР наголошує на економічному розвитку й уникає політичних тем. Цей підхід дозволяє КНР зміцнювати відносини з авторитарними режимами, не викликаючи конфліктів. По-третє, у торговельно-економічній сфері обидві країни використовують різні підходи. США зосереджуються на підписанні угод, які гарантують їм доступ до ринків, тоді як КНР інвестує в інфраструктуру, щоб забезпечити довготривалу залежність партнерів (Табл.2.1.).

Таблиця 2.1.

Порівняльний SWOT-аналіз зовнішньополітичних стратегій
США та КНР [87]

Сильні сторони (Strengths)	
США	КНР
1. Мережа союзників у всьому світі (НАТО, Японія, Південна Корея, Австралія). 2. Домінування в міжнародних організаціях (ООН, МВФ, Світовий банк). 3. Провідна роль у технологіях, оборонній промисловості та інноваціях. 4. - Ідеологічна привабливість демократії та прав людини для частини світу.	1. Стабільне економічне зростання, потужна експортно-орієнтована економіка. 2. Ініціатива «Один пояс, один шлях» (BRI), що зміцнює глобальний вплив. 3. Політика «м'якої сили» через економічні інвестиції в країни Африки, Азії та Латинської Америки. 4. Стратегічна цілеспрямованість і довгострокове планування.

Слабкі сторони (Weaknesses)	
США	КНР
1. Поляризація всередині країни та залежність зовнішньої політики від зміни адміністрацій. 2. Погіршення відносин із деякими традиційними союзниками. 3. Фінансові витрати на глобальні військові операції та підтримку союзників. 4. Обмеження ідеологічної «м'якої сили» в деяких регіонах (наприклад, Близький Схід).	1. Недовіра до КНР через авторитарний режим, порушення прав людини та проблеми з прозорістю. 2. Залежність економіки від експорту та ризик протекціонізму з боку інших країн. 3. Геополітичне напруження в регіонах, наприклад, через Тайвань та Південно-Китайське море. 4. Обмежений доступ до ключових технологій через санкції (наприклад, напівпровідники).
Можливості (Opportunities)	
США	КНР
1. Розвиток нових альянсів, таких як QUAD (США, Індія, Японія, Австралія). 2. Інвестиції в «зелений» перехід та лідерство в кліматичній дипломатії. 3. Використання демократичних цінностей для зміцнення позицій у країнах із подібними цінностями. 4. Посилення взаємодії з Африкою, Латинською Америкою та Південною Азією.	1. Розширення ініціативи BRI на нові регіони (Європа, Близький Схід). 2. Посилення ролі у глобальній торгівлі та фінансових структурах (АІІВ, RCEP). 3. Формування регіональних альянсів, таких як Шанхайська організація співробітництва (ШОС). 4. Використання слабкостей США для посилення власного впливу (наприклад, торгові війни).
Загрози (Threats)	
США	КНР
1. Зростання впливу авторитарних режимів, таких як КНР та РФ. 2. Ризики економічної кризи та втрати довіри до долара як світової валюти. 3. Підливний вплив кіберзагроз і гібридних воєн з боку суперників.	1. Збільшення анти-китайських настроїв у багатьох країнах. 2. Можливі санкції або обмеження з боку розвинутих країн, включаючи США. 3. Демографічні виклики (старіння населення, дефіцит робочої

4. Військові конфлікти у ключових регіонах, які потребують значних ресурсів.	сили). 4. Конкуренція зі США за технології та ринки у високотехнологічних галузях.
--	---

Приклади реалізації цих стратегій демонструють їхню ефективність у різних контекстах. Наприклад, ініціатива «Один пояс, один шлях» дозволила КНР значно розширити свій вплив у Центральній Азії та Африці. У свою чергу, США, за допомогою НАТО та інших військових альянсів, підтримують домінуючу роль у Європі та на Близькому Сході. Однак обидві стратегії мають і свої слабкі сторони. Американська зовнішня політика часто стикається з критикою через втручання у внутрішні справи інших країн, що іноді призводить до конфліктів і втрати довіри. Китайська політика, хоча й приваблює багатьох партнерів, часто викликає побоювання щодо створення боргової залежності та монополізації стратегічних ресурсів [13, с. 33-40].

Зовнішньополітичні стратегії США та КНР відображають їхні історичні традиції, геополітичні інтереси та ресурси. США покладаються на військову силу, демократію та економічний тиск, тоді як КНР робить акцент на економічному співробітництві, інфраструктурних інвестиціях і невтручанні. Обидві країни мають значний вплив на міжнародну систему, і їхнє суперництво визначатиме глобальні тенденції в найближчі десятиліття. Це протистояння створює виклики та можливості для інших держав, які змушені балансувати між двома наддержавами.

2.3. Економічний фактор у зовнішньополітичних відносинах США та КНР

Економічний фактор відіграє ключову роль у зовнішньополітичних відносинах між США та КНР, формуючи як співробітництво, так і напруженість у їхній взаємодії. Обидві держави є провідними економіками світу, і їхні взаємини мають значний вплив на глобальну економіку. США, як

лідер у сфері інновацій і фінансових послуг, та КНР, як промисловий центр із найбільшим у світі експортним потенціалом, створили складну мережу економічних зв'язків, що впливають на зовнішню політику обох країн [17].

Одним із ключових аспектів економічного фактора є двостороння торгівля. Протягом останніх десятиліть КНР став головним торговельним партнером США, а американські корпорації отримали доступ до величезного китайського ринку. Згідно з даними, у 2022 році обсяг торгівлі між двома країнами перевищив 650 мільярдів доларів, що включало експорт американських технологій, сільськогосподарської продукції та імпорту китайських споживчих товарів. За даними Офісу торговельного представника США, КНР був третім за величиною експортним ринком для американських товарів, із загальним обсягом експорту в 153,8 мільярда доларів. Основними категоріями експорту стали сільськогосподарська продукція, авіаційна техніка та мікропроцесори. Водночас імпорту з КНР перевищив 537 мільярдів доларів, що зробило КНР найбільшим постачальником товарів до США. Найбільшу частку в імпорті займали електроніка, машини та текстиль. Цей взаємозв'язок створює залежність, яка одночасно сприяє співпраці й провокує суперечності. Наприклад, торговельна війна, що розпочалася у 2018 році за ініціативою адміністрації Д.Трампа, стала яскравим свідченням конфліктного потенціалу економічних відносин. США ввели мита на китайські товари, намагаючись скоротити дефіцит торговельного балансу, що, у свою чергу, викликало відповідні заходи з боку КНР [58, р. 304-318].

Інвестиції також є важливим елементом економічного виміру двосторонніх відносин. Американські компанії, такі як Apple, Tesla та Microsoft, активно інвестують у китайську економіку, розташовуючи там свої виробничі потужності. Водночас китайські компанії, зокрема Huawei і Tencent, прагнуть закріпитися на ринку США. Проте в останні роки спостерігається зростання обмежень на інвестиції через побоювання щодо національної безпеки. У 2020 році США запровадили заборону на співпрацю з низкою китайських компаній, посиляючись на загрозу витоку технологій та

кібершпигунства. Енергетика та технології є ще однією сферою конкуренції. США прагнуть зберегти домінування у сфері високих технологій, зокрема напівпровідників, тоді як КНР реалізує програму «Зроблено в Китаї 2025», спрямовану на технологічну незалежність. У 2022 році США обмежили експорт високотехнологічних чипів до КНР, щоб стримати його технологічний прогрес. КНР у відповідь інвестує мільярди доларів у розвиток власної напівпровідникової індустрії. Енергетична сфера, зокрема перехід до зеленої економіки, є одночасно полем для співпраці та конкуренції. Обидві країни є найбільшими споживачами енергоресурсів і викидачами парникових газів, тому їхня співпраця у рамках Паризької угоди має вирішальне значення для глобальної кліматичної політики [32].

На багатосторонньому рівні економічний фактор також впливає на їхню взаємодію у міжнародних організаціях. Наприклад, у рамках Всесвітньої торгової організації (ВТО) КНР отримав статус країни, що розвивається, що викликає критику з боку США, які наполягають на зміні правил організації. З іншого боку, КНР використовує такі ініціативи, як «Один пояс, один шлях», для зміцнення свого впливу в Азії, Африці та Латинській Америці, що сприймається США як виклик їхнім глобальним інтересам [38].

Таким чином, економічний фактор у зовнішньополітичних відносинах США та КНР є багатогранним і суперечливим. Він водночас створює підґрунтя для взаємозалежності та стає причиною конфліктів, які відображаються у торгівлі, інвестиціях, технологіях та багатосторонній дипломатії. Від того, як ці дві країни будуть балансувати між конкуренцією та співпрацею, залежить стабільність глобальної економічної системи [46, р. 957-979].

Важливим аспектом економічних відносин між США та КНР є конкуренція за регіональний та глобальний вплив. КНР активно зміцнює свої позиції в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні, що є стратегічно важливим для обох країн. Завдяки ініціативі «Один пояс, один шлях» КНР вкладає значні кошти в інфраструктурні проєкти у країнах Азії, Африки та Європи, надаючи

кредити та технологічну підтримку. Такі дії розглядаються США як спосіб посилення залежності менших країн від КНР та створення економічних союзів, які можуть обійти американський вплив. У відповідь США створюють альянси, такі як Індो-Тихоокеанська економічна ініціатива, спрямовані на протидію зростанню китайського впливу [48, р. 154-165].

Фінансовий сектор є ще одним полем суперництва. КНР активно просуває використання юаня у міжнародних розрахунках, намагаючись зменшити домінування долара США в глобальній фінансовій системі. Наприклад, КНР укладає угоди про валютні свопи з багатьма країнами, а також розвиває платіжну систему CIPS, яка є альтернативою SWIFT. США, зі свого боку, використовують контроль над фінансовою системою для введення санкцій та регулювання глобальних потоків капіталу, що дозволяє їм зберігати фінансове домінування. Одним із ключових аспектів економічного впливу КНР є його участь у фінансуванні американського держборгу. На кінець 2022 року КНР утримував державні облігації США на суму близько 860 мільярдів доларів, поступаючись лише Японії. Ця фінансова залежність створює складні взаємозв'язки: з одного боку, США залежать від китайських інвестицій для фінансування бюджетного дефіциту, з іншого – КНР зацікавлена у стабільності долара, оскільки її валютні резерви значною мірою складаються з американських активів. Статистичні дані свідчать про те, що США та КНР залишаються не лише конкурентами, але й партнерами, що критично залежні один від одного. Їх економічні відносини є своєрідним балансом між співпрацею та суперництвом, де статистика торгівлі, інвестицій та фінансів демонструє складність і багатогранність цієї взаємодії [65, р. 15-30].

Окрім торгівлі та фінансів, значний вплив має інвестиційна діяльність. За даними Rhodium Group, обсяг китайських прямих інвестицій у США у 2022 році склав близько 8 мільярдів доларів, що включає інвестиції у нерухомість, технологічні компанії та інфраструктуру. Водночас американські компанії активно інвестують у китайський ринок, особливо у сфери виробництва, роздрібної торгівлі та інформаційних технологій. Наприклад, компанія Apple

має величезні виробничі потужності в Китаї, що робить її одним із найбільших роботодавців у регіоні [65, р. 15-30].

Також, сфера кібербезпеки та цифрової економіки також стала важливим елементом економічного суперництва. США звинувачують КНР у крадіжці інтелектуальної власності, кібератаках та зборі даних через такі компанії, як TikTok та Huawei. У відповідь американська влада вводить жорсткі обмеження на роботу китайських технологічних гігантів на своєму ринку. Наприклад, у 2020 році уряд США змусив компанію ByteDance продати частину бізнесу TikTok через загрози національній безпеці. КНР, у свою чергу, посилює регулювання діяльності американських компаній на своїй території, що створює додаткові перешкоди для співробітництва [70, р. 35-45].

Важливим викликом для економічних відносин є і глобальні проблеми, зокрема пандемія COVID-19. Вона продемонструвала залежність глобальних ланцюгів постачання від КНР, що змусило США переосмислити свою стратегію в економічній політиці. Нині Вашингтон активно працює над диверсифікацією виробництва, повертаючи частину виробничих потужностей на власну територію або переміщуючи їх до країн-союзників. Ця стратегія має на меті зменшити залежність від КНР у критично важливих сферах, таких як виробництво медичних товарів, мікроелектроніки та стратегічних матеріалів [51].

Попри конкуренцію, обидві країни усвідомлюють важливість співпраці у питаннях, які впливають на весь світ. Наприклад, у сфері боротьби зі зміною клімату США та КНР залишаються ключовими учасниками міжнародних угод і програм, спрямованих на скорочення викидів парникових газів. Спільні проєкти, такі як розвиток відновлюваних джерел енергії, мають потенціал для зміцнення двостороннього діалогу, навіть попри наявні розбіжності в інших сферах. На закінчення, економічний фактор у зовнішньополітичних відносинах між США та КНР є одночасно джерелом суперництва і співпраці. Ці дві держави визначають економічний порядок денний для всього світу, і будь-які зміни у їхніх відносинах матимуть далекосяжні наслідки. Чи зможуть

США та КНР знайти баланс між своїми інтересами, великою мірою залежить від здатності їхніх лідерів досягати компромісів і враховувати глобальні виклики.

Висновки до розділу 2

Еволюція зовнішньополітичних відносин між США та КНР демонструє складну динаміку, яка відображає зміни у глобальній системі міжнародних відносин. Від початку 1970-х років, коли США та КНР почали нормалізацію відносин, їхні взаємодії розвивалися на тлі зміни пріоритетів обох сторін. У період Холодної війни відносини між цими державами були переважно прагматичними: Вашингтон і Пекін шукали способи стримування спільного суперника – Радянського Союзу. Однак після закінчення Холодної війни, коли глобальний порядок змінився, відносини набули більш комплексного характеру, враховуючи економічне зростання КНР, його роль у міжнародній системі та посилення конкуренції зі США. Відносини між цими країнами проходили через різні фази, від співпраці до відкритого суперництва, особливо на сучасному етапі, коли стратегічні інтереси двох держав дедалі частіше вступають у конфлікт.

Особливості зовнішньополітичних стратегій США та КНР суттєво відрізняються, хоча обидві держави прагнуть зберегти або посилити свій вплив у світі. США традиційно керуються принципами ліберального інтернаціоналізму, роблячи акцент на підтримці демократичних цінностей, свобод торгівлі та безпеки в рамках союзницьких систем, таких як НАТО чи інші регіональні альянси. Стратегія КНР, натомість, зосереджена на поступовому розширенні впливу через багатосторонні ініціативи, такі як «Один пояс, один шлях», створення альтернативних фінансових інституцій, наприклад Азійського банку інфраструктурних інвестицій, а також на прагненні уникати прямого конфлікту, зберігаючи стабільність для економічного зростання. Пекін активно використовує так звану «м'яку силу»

через культурну дипломатію та економічну інтеграцію, а також «жорстку силу», зокрема мілітаризацію Південно-Китайського моря.

Економічний фактор відіграє ключову роль у відносинах США та КНР, оскільки економічна взаємозалежність двох держав має як стабілізаційний, так і конфліктний потенціал. КНР став одним із найбільших торговельних партнерів США, а Сполучені Штати є важливим ринком для китайських товарів і джерелом технологій. Однак економічна конкуренція між двома країнами, особливо у високотехнологічних галузях, таких як штучний інтелект, 5G, а також перехід до «зеленої економіки», сприяє загостренню політичної напруженості. Тарифи, санкції, обмеження на обмін технологіями та взаємні звинувачення у порушенні торговельних правил стали частиною нової реальності. При цьому економічна міць КНР дозволяє йому створювати нові економічні альянси та зменшувати залежність від західних ринків, що викликає занепокоєння США. Таким чином, відносини США та КНР формуються на перетині співпраці, конкуренції та конфронтації. Еволюція цих відносин свідчить про зростання важливості багатосторонності у світі, де економічні та стратегічні фактори переплітаються. Конкуренція за глобальне лідерство стає основним вектором цих взаємин, що впливає на міжнародний порядок і виклики для світової спільноти.

РОЗДІЛ 3. ТРАНСФОРМАЦІЯ ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНИХ ВІДНОСИН МІЖ США ТА КНР ПІД ВПЛИВОМ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

3.1. Конкуренція та співпраця між США та КНР в умовах глобалізації

Глобалізація істотно трансформувала міжнародну систему, змінивши розподіл сил, пріоритетів та механізмів взаємодії між державами. У цьому контексті відносини між США та КНР є одними з найбільш значущих і водночас складних. США, як одна з найбільших економічних і військових держав світу, протягом десятиліть були провідним гравцем на міжнародній арені. КНР, з іншого боку, за останні кілька десятиліть здійснила стрімкий економічний і технологічний ривок, що перетворило його на глобального конкурента США. Водночас обидві країни змушені співпрацювати в умовах взаємозалежності, породженої глобалізацією [73, р. 553-572].

Глобалізація значно трансформувала структуру міжнародних відносин. США як традиційний лідер світового порядку протягом XX століття стикаються з викликами з боку КНР, що демонструє економічне зростання та геополітичні амбіції. Відносини між цими державами характеризуються взаємозалежністю, яка змушує їх шукати механізми співпраці навіть за наявності суперечностей. У рамках глобалізації США та КНР беруть участь у багатосторонніх ініціативах і організаціях, що сприяє їхньому діалогу на глобальному рівні. Однак ця співпраця супроводжується конкурентною боротьбою за вплив у міжнародній системі [79, р. 48-60].

Одним із ключових аспектів співпраці між США та КНР є економічна взаємодія. КНР є другим за величиною торговим партнером США, а американські корпорації мають суттєві інтереси на китайському ринку. Обидві країни залежать одна від одної в постачанні товарів і технологій, що створює підґрунтя для діалогу навіть у періоди політичної напруженості. Наприклад, у 2019 році, незважаючи на торговельну війну, обидві країни досягли угоди першої фази, що передбачала збільшення китайського імпорту американських

товарів. Такий компроміс свідчить про те, що глобалізація стимулює пошук взаємоприйнятних рішень навіть у контексті конкуренції [55].

Ключовою сферою конкуренції між США та КНР є економіка. Економічна конкуренція між США та КНР є однією з найважливіших характеристик сучасної глобальної економіки. Ці дві країни посідають лідерські позиції у світовому виробництві, технологіях, торгівлі та інвестиціях. Їхня конкуренція впливає не лише на внутрішній розвиток цих держав, а й на формування нових глобальних економічних порядків. Протягом останніх десятиліть КНР поступово зростала до статусу одного з найсильніших економічних суперників США, що стало причиною напруженості в багатьох сферах, включаючи торгівлю, інновації, контроль над ресурсами та геополітичний вплив. Розглянемо ключові аспекти цієї конкуренції, наведемо приклади та спробуємо зрозуміти перспективи цього протистояння. КНР, починаючи з 1980-х років, активно впроваджував реформи, спрямовані на інтеграцію в глобальну економіку. В результаті, у 2010 році КНР обігнала Японію за обсягом ВВП і стала другою найбільшою економікою світу після США. У 2021 році ВВП КНР досяг \$17,7 трлн, що становило приблизно 18% глобального ВВП, тоді як ВВП США перевищував \$22 трлн (IMF, 2021). Однак, незважаючи на те, що США залишаються лідером за абсолютним обсягом ВВП, КНР активно розвиває технологічні галузі, наприклад, штучний інтелект, квантові обчислення та зелені технології [56].

Одним із найпомітніших аспектів конкуренції між США та КНР є їхні торговельні відносини. КНР тривалий час залишався найбільшим торговельним партнером США, але в цих відносинах завжди існували значні дисбаланси. Зокрема, КНР експортує до США значно більше, ніж імпортує, що створює величезний торговельний дефіцит для Сполучених Штатів. У 2022 році дефіцит США в торгівлі з КНР становив понад 300 мільярдів доларів. Для зменшення цього розриву адміністрація Д. Трампа запровадила низку мит на китайські товари, які торкнулися майже половини китайського експорту до США. У відповідь КНР також ввів мита на американську продукцію,

включаючи сільськогосподарські товари, автомобілі та іншу продукцію. Цей торговельний конфлікт отримав назву «торговельної війни». Він призвів до зниження обсягів двосторонньої торгівлі та створив додаткові проблеми для глобальних ланцюгів постачання. Наприклад, американські технологічні компанії, які залежали від китайських комплектуючих, стикнулися зі зростанням витрат, тоді як китайські виробники втратили доступ до важливих американських ринків. Проте, незважаючи на ці труднощі, КНР продовжує залишатися ключовим експортером, особливо у сфері електроніки, текстилю та інших споживчих товарів [67].

У 2018 році США розпочали торговельну війну з КНР, звинувачуючи її у недобросовісних практиках, таких як примусова передача технологій, порушення прав інтелектуальної власності та маніпуляції з курсом валюти. США запровадили мита на китайські товари, обсяг яких перевищував \$550 млрд, тоді як КНР відповіла аналогічними заходами на американські товари. Це призвело до серйозних економічних наслідків для обох країн. Наприклад, за даними Peterson Institute for International Economics, американський експорт до КНР скоротився на 26% у 2019 році порівняно з 2017 роком [39, с. 22-30].

Інший важливий аспект економічної конкуренції між США та КНР – це боротьба за технологічне лідерство. Протягом останніх років КНР зробив значний прогрес у розвитку високих технологій, включаючи штучний інтелект, квантові обчислення, 5G-технології та біотехнології. Китайські компанії, такі як Huawei, Alibaba та Tencent, стали глобальними гравцями, які успішно конкурують із американськими гігантами, такими як Google, Amazon і Apple. Технології стали ще однією ключовою сферою конкуренції. Китайська компанія Huawei вийшла на перше місце у світі за обсягом продажів смартфонів у 2020 році, обігнавши Samsung і Apple. Проте США, занепокоєні загрозами кібербезпеки, заборонили використання обладнання Huawei в урядових структурах та закликали своїх союзників зробити те саме. Зі свого боку, КНР активно інвестує у розвиток власних технологій, намагаючись зменшити залежність від американських компонентів. Наприклад, у 2021 році

КНР витратила понад \$1,4 трлн на розвиток високотехнологічних галузей, таких як 5G, штучний інтелект і напівпровідники [43].

Одним із найбільш яскравих прикладів цієї конкуренції є боротьба навколо 5G-технологій. Huawei, провідна китайська компанія у сфері телекомунікацій, стала світовим лідером у розробці та впровадженні 5G. Це викликало занепокоєння у США, які звинуватили Huawei у можливому шпигунстві на користь китайського уряду. У відповідь Сполучені Штати запровадили санкції проти компанії, обмеживши її доступ до американських технологій, зокрема мікрочипів. Однак ці дії не змогли повністю зупинити розвиток китайських технологій, і Huawei продовжує розширювати свою присутність на міжнародних ринках. Також важливу роль відіграє конкуренція в галузі штучного інтелекту. Китайський уряд поставив перед собою амбітну мету – стати світовим лідером у галузі ШІ до 2030 року. Для цього країна активно інвестує у дослідження, стартапи та розвиток інфраструктури. США, у свою чергу, зберігають домінування у цій галузі завдяки таким компаніям, як OpenAI, Google DeepMind і Microsoft [55].

Інвестиції є ще одним полем для конкуренції. КНР здійснює масштабні інвестиції в інфраструктурні проєкти в різних регіонах світу через ініціативу «Один пояс, один шлях». Ця стратегія спрямована на створення нових торговельних маршрутів, які зв'яжуть КНР із Європою, Африкою та іншими частинами світу. Наприклад, КНР інвестує мільярди доларів у будівництво портів, залізниць і доріг у країнах, що розвиваються, забезпечуючи собі доступ до ресурсів і нових ринків. У відповідь США прагнуть зберегти свій вплив через традиційні фінансові інститути, такі як Світовий банк і Міжнародний валютний фонд, а також через створення альтернативних партнерств. Наприклад, 2021 року США разом із ЄС оголосили про запуск ініціативи «Будуймо кращий світ» (Build Back Better World), яка має на меті конкурувати з китайським «Шовковим шляхом» через інвестиції в інфраструктуру країн, що розвиваються. Конкуренція між цими двома країнами також впливає на внутрішню політику. У Китаї уряд активно підтримує економічний розвиток

через субсидії, державні інвестиції та контроль над ключовими галузями. Водночас американська модель заснована на ринкових принципах, хоча останнім часом США також збільшують державне фінансування у стратегічно важливих галузях, таких як виробництво мікročипів [26, с. 34-36].

США та КНР також конкурують за доступ до ключових ресурсів, таких як нафта, газ, рідкісноземельні метали та інші стратегічні матеріали. КНР є найбільшим імпортером енергоносіїв у світі, і це робить його залежним від стабільності на ринках Близького Сходу та Африки. Для забезпечення своїх потреб КНР активно інвестує в енергетичний сектор, зокрема в розробку нафтових і газових родовищ у країнах, що розвиваються. Зі свого боку, США залишаються одним із найбільших виробників енергоносіїв завдяки сланцевій революції. Це дозволяє Сполученим Штатам зменшувати свою залежність від імпорту енергії та впливати на глобальні енергетичні ринки. Водночас обидві країни активно змагаються у сфері зеленої енергетики, зокрема у виробництві сонячних панелей, вітрових турбін і акумуляторів для електромобілів. Космічна галузь стала ще однією ареною змагань між США та КНР. У той час як Сполучені Штати мають багаторічну перевагу завдяки таким установам, як NASA та приватним компаніям на кшталт SpaceX, КНР швидко наздоганяє. У 2021 році КНР успішно завершила будівництво власної космічної станції «Тяньгун», що стало важливим кроком у розвитку її космічної програми. Окрім того, КНР розвиває місії до Місяця та Марса, демонструючи свої технологічні можливості [26, с. 34-36].

У геополітичному вимірі США та КНР змагаються за вплив у різних регіонах світу. Ініціатива «Один пояс, один шлях», започаткована КНР у 2013 році, стала глобальним інструментом розширення китайського впливу. КНР інвестував мільярди доларів у розвиток інфраструктури в Африці, Південно-Східній Азії, Центральній Азії та навіть у Європі. США відповіли створенням альтернативних ініціатив, таких як Blue Dot Network, спрямованих на забезпечення прозорості та високих стандартів у реалізації міжнародних інфраструктурних проєктів. Країни змагаються за вплив у різних регіонах

світу, особливо в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні. КНР прагне зміцнити свою роль як регіонального лідера, тоді як США намагаються стримувати його через створення військових альянсів і економічних угод. Одним із прикладів такої стратегії є партнерство Quad (США, Індія, Японія, Австралія), яке було створено для протидії зростаючому впливу КНР в регіоні. У військовій сфері КНР значно збільшив свої витрати. У 2021 році військовий бюджет КНР досяг \$252 млрд, поступаючись лише США, які витратили понад \$801 млрд (SIPRI, 2021). Особливу увагу КНР приділяє розвитку військово-морських сил і створенню власних авіаносців, а також модернізації ядерного потенціалу. США, зі свого боку, укріплюють свої позиції в Індо-Тихоокеанському регіоні, створюючи альянси, такі як AUKUS (Австралія, Велика Британія, США) [29, с. 209-212].

Таким чином, конкуренція між США та КНР є багатогранною та охоплює практично всі ключові сфери економіки. Ця боротьба не лише визначає майбутнє двох держав, а й суттєво впливає на глобальні тенденції. Невідомо, чи зможуть обидві країни знайти баланс і уникнути ескалації конфлікту. Однак зрозуміло, що їхнє суперництво продовжуватиме формувати економічний, технологічний і політичний ландшафт світу на десятиліття вперед [21].

Напрямки співпраці між США та КНР. Економічна співпраця між США та КНР є одним із ключових факторів у глобальній економіці. Ці дві країни є найбільшими економіками світу, а їхній взаємний економічний вплив формує тенденції міжнародної торгівлі, фінансових потоків та інновацій. Однак характер їхнього співробітництва є складним: він поєднує глибоку економічну інтеграцію з конкуренцією, яка дедалі більше стає основним мотивом відносин. Незважаючи на напруженість, США та КНР залишаються економічно взаємозалежними. КНР є найбільшим торговельним партнером США, а двосторонній товарообіг у 2022 році перевищив \$690 млрд. Більшість американських компаній, таких як Apple, Tesla та General Motors, мають значну частку своїх виробництв у КНР. Водночас китайські компанії, такі як

Alibaba та Tencent, активно інвестують у американські стартапи [40, р. 84-92].

Прямі іноземні інвестиції (ПІІ) відіграють важливу роль у відносинах між двома країнами. Американські компанії, такі як Apple, General Motors і Starbucks, створили значні виробничі й торгові операції в Китаї. Вони отримують доступ до великого китайського ринку, водночас забезпечуючи робочі місця й інвестиції в інфраструктуру. Наприклад, Apple значною мірою залежить від китайських виробничих потужностей для виробництва своєї продукції, включаючи iPhone. Крім того, General Motors реалізує більше автомобілів у Китаї, ніж на внутрішньому ринку США. У свою чергу, китайські інвестиції у США також мають значний вплив. Великі китайські компанії, такі як Tencent, Alibaba та Huawei, активно інвестували в американські технологічні стартапи, нерухомість та інфраструктуру. Наприклад, компанія Wanda Group стала помітним гравцем на ринку нерухомості та кіноіндустрії США. Проте у останні роки деякі з цих інвестицій були обмежені через зростаючі побоювання щодо національної безпеки [29, с. 209-212].

Інноваційний потенціал США та КНР є ще однією важливою сферою економічної взаємодії. Обидві країни мають провідні університети, дослідницькі центри та компанії, які співпрацюють у розробці нових технологій, таких як штучний інтелект, зелена енергетика та біотехнології. Наприклад, спільні проєкти американських і китайських компаній у сфері електромобілів, таких як співпраця Tesla з китайськими виробниками акумуляторів, сприяли розвитку глобальної інноваційної інфраструктури. У той же час співпраця у сфері технологій часто стикається з викликами. Зокрема, США висловлюють занепокоєння щодо інтелектуальної власності, кібершпигунства та впливу китайських технологій на безпеку. Це призвело до обмежень, таких як заборона на використання обладнання Huawei у мережах 5G у США [61].

Попри величезний обсяг співпраці, економічні відносини між США та КНР супроводжуються напруженістю. Торговельний дефіцит США, який у

2022 році склав близько 382,9 млрд. доларів, є однією з головних точок конфлікту. Американські політики часто звинувачують КНР у маніпулюванні валютою, субсидуванні державних підприємств і недотриманні правил Світової організації торгівлі (СОТ). У відповідь на ці виклики США запровадили тарифні обмеження на китайські товари в 2018 році, що стало початком так званої «торгової війни». КНР, у свою чергу, запровадив мита на американські товари, зокрема сільськогосподарську продукцію. Попри підписання «першої фази» торгової угоди у 2020 році, яка передбачала збільшення китайських закупівель американських товарів, напруженість у відносинах зберігається [49].

Співпраця між США та КНР має значний вплив на глобальну економіку. Їхні відносини визначають напрямки міжнародної торгівлі, стабільність фінансових ринків і темпи розвитку інновацій. Наприклад, залежність США від китайських товарів зробила пандемію COVID-19 важливим уроком для переосмислення глобальних ланцюгів постачання. Розмови про диверсифікацію постачань і зменшення залежності від КНР стали важливою темою серед американських політиків та бізнес-лідерів. Крім того, конкуренція між двома країнами стимулює розвиток альтернативних торговельних блоків і угод. КНР, наприклад, є ключовим гравцем у створенні Регіонального всеосяжного економічного партнерства (RCEP), а США ініціюють проекти в рамках Індо-Тихоокеанської економічної ініціативи. Обидві країни намагаються посилити свій вплив у різних регіонах світу, що створює як виклики, так і можливості для інших країн [83].

Глобалізація створює виклики, які обидві держави не можуть вирішити окремо. Зміна клімату є однією з таких проблем. США та КНР є найбільшими викидачами парникових газів, відповідно на них припадає 43% глобальних викидів CO₂. У 2021 році обидві країни підписали спільну заяву про боротьбу зі зміною клімату на конференції COP26, зобов'язавшись скоротити викиди метану та співпрацювати у розвитку зеленої енергетики. Співпраця у науці та технологіях також залишається важливою. Американські та китайські

дослідники спільно працюють у таких галузях, як вивчення космосу, боротьба з онкологічними захворюваннями та розробка нових матеріалів. Наприклад, у 2020 році американські та китайські вчені опублікували понад 50 тисяч спільних статей у міжнародних наукових журналах [86].

Відносини між США та КНР є прикладом одночасного суперництва та співпраці, зумовленого складною взаємозалежністю у глобалізованому світі. Конкуренція між цими країнами розгортається у таких ключових сферах, як економіка, технології, геополітика та військові можливості, тоді як співпраця необхідна у вирішенні глобальних проблем, включаючи зміну клімату, пандемії та науково-технічний прогрес. Перспективи цих відносин значною мірою визначатимуть майбутнє міжнародного порядку, адже від того, як США та КНР зможуть балансувати між конкуренцією і співпрацею, залежатиме стабільність і розвиток усього світу.

3.2. Вплив глобалізації на безпекову та військову сферу США та КНР

Глобалізація значно вплинула на безпекову та військову сферу як США, так і КНР, змінивши їх стратегії, технології та міжнародні підходи до забезпечення національної безпеки. У випадку США глобалізація сприяла поширенню американських технологій, стандартів і військової присутності у світі. Американська оборонна промисловість інтегрувалася з глобальними ланцюгами поставок, що дозволило розширити доступ до інновацій, зокрема у сфері штучного інтелекту, кібербезпеки та аерокосмічних технологій. Вплив глобалізації на військову сферу США спостерігається через їхню роль глобального лідера у військовій технології, операціях і союзницьких відносинах. США є головним гравцем у НАТО та багатьох інших міжнародних альянсах, що дозволяє їм реалізовувати військові операції у різних куточках світу. Глобалізація сприяла розвитку технологій подвійного призначення, таких як супутникові системи, кіберзахист. Наприклад, Сполучені Штати

інвестували понад 700 мільярдів доларів у військовий бюджет у 2022 році, що становить приблизно 38% від глобальних витрат на оборону. Велика частина цих коштів спрямована на розробку інноваційних технологій, які можна використовувати як у військових, так і у цивільних цілях [47].

Американські військові активно використовують глобалізаційні процеси для створення інтегрованих ланцюгів постачання, які забезпечують доступ до найсучасніших матеріалів і технологій з усього світу. Наприклад, система GPS, яка є основою для навігаційних систем як цивільного, так і військового призначення, стала можливою завдяки інтеграції глобальних ресурсів і технологій. Однак цей аспект глобалізації також створює ризики, зокрема залежність від постачальників за кордоном, що може стати проблемою в умовах геополітичної напруженості. У свою чергу, КНР, використовуючи глобалізацію, трансформував свою військову сферу у спосіб, який дозволяє конкурувати з провідними світовими державами. Протягом останніх десятиліть КНР здійснила масштабні інвестиції в модернізацію своєї армії та розвиток новітніх технологій. У 2023 році КНР витратив приблизно 224 мільярди доларів на оборону, посівши друге місце у світі після США. Хоча цей показник значно нижчий за американський, КНР зосередився на ефективному використанні ресурсів і розробці стратегій «асиметричної війни», які передбачають використання високотехнологічної зброї та кіберінструментів для компенсації потенційних недоліків у традиційних військових потужностях [80].

Водночас залежність від міжнародних постачальників створює потенційні ризики у випадку геополітичних конфліктів. КНР, у свою чергу, використовує глобалізацію для нарощування військової могутності та посилення свого впливу. Завдяки глобальним економічним зв'язкам КНР зміг модернізувати свої збройні сили, активно впроваджуючи технології подвійного призначення, отримані через міжнародну торгівлю та інвестиції. Один із прикладів – розвиток китайського флоту, що підтримується завдяки доступу до передових суднобудівних технологій і матеріалів. Крім того,

глобалізація посилює кіберзагрози: обидві країни стикаються з викликами в кіберпросторі, де розмиваються кордони між державними та недержавними акторами. США звинувачують КНР у кібершпіонажі та крадіжці технологій, тоді як КНР посилює контроль над своїм інформаційним простором і розвиває наступальні кіберможливості. Глобалізація також змінила підходи до військової дипломатії: США розширюють свої альянси через НАТО, AUKUS і партнерства з азійськими країнами, тоді як КНР використовує ініціативу «Один пояс, один шлях» для створення стратегічної інфраструктури, що може бути використана у військових цілях. Таким чином, глобалізація має двоякий ефект: вона відкриває нові можливості для розвитку, але водночас посилює ризики та залежності, що впливає на національну безпеку обох держав [84].

У сучасному світі глобалізація також стимулює змагання між США та КНР за вплив у ключових регіонах, таких як Азійсько-Тихоокеанський регіон, Африка та Латинська Америка. США активно використовують свої військові бази, економічні санкції та дипломатичний тиск для стримування КНР, в той час як КНР розвиває так звану «стратегію перлинного намиста» – мережу портів і баз, що можуть служити як економічним, так і військовим цілям. Наприклад, КНР побудував військову базу в Джибуті, яка стратегічно розташована на перехресті ключових торгових шляхів, тоді як США посилюють присутність у Південнокитайському морі через патрулювання та військові навчання [4, с. 55-57].

Економічна інтеграція, спричинена глобалізацією, також має глибокий вплив на військово-промисловий комплекс обох країн. США продовжують інвестувати у високотехнологічну зброю, наприклад гіперзвукові ракети та космічні технології, в чому значну роль відіграють багатонаціональні корпорації. Водночас КНР активно скорочує технологічну залежність від США, впроваджуючи політику «двох циркуляцій», що стимулює внутрішній розвиток критично важливих технологій. Наприклад, КНР розробляє власні системи навігації Beidou як альтернативу GPS, щоб зменшити залежність від американської інфраструктури [4].

Кіберпростір став ще однією важливою ареною конкуренції між цими державами. США вважають китайські компанії, такі як Huawei, потенційною загрозою для національної безпеки через ймовірне використання їхніх технологій для шпигунства, тоді як КНР звинувачує США у спробах обмежити свій технологічний розвиток. Це призвело до появи «технологічного протекціонізму», який проявляється у взаємних обмеженнях на експорт високотехнологічних компонентів, таких як мікропроцесори [14, с. 22-32].

Ще одним важливим аспектом є зростаюче значення штучного інтелекту та автоматизації у військовій сфері. Глобалізація прискорює обмін знаннями та технологіями у цих галузях, що дозволяє обох країнам розвивати автономні системи озброєння. Наприклад, як США, так і КНР активно працюють над створенням безпілотних літальних апаратів, які можуть виконувати складні бойові завдання. Крім того, обидві країни інвестують у розробку алгоритмів для аналізу великих обсягів даних, щоб отримати стратегічні переваги у розвідувальних операціях [14, с. 22-32].

Однак глобалізація має і негативні наслідки для обох країн. Відкритість світової торгівлі та економічних зв'язків робить їх уразливими до санкцій, блокад і фінансових маніпуляцій. Наприклад, США використовують глобальну залежність від долара для економічного тиску на КНР, тоді як КНР створює альтернативні фінансові механізми, такі як цифровий юань, щоб зменшити вплив долара на свою економіку [15].

Глобалізація також призвела до ескалації так званих «гібридних війн», коли традиційні військові дії поєднуються з економічним, інформаційним та політичним впливом. КНР використовує свою економічну міць для впливу на політичні рішення країн, залежних від китайських інвестицій, тоді як США вдаються до інформаційних кампаній для протидії поширенню китайського впливу, зокрема через проекти на кшталт «Один пояс, один шлях». Ця ініціатива має на меті не лише економічну інтеграцію, а й зміцнення військових позицій КНР в різних регіонах світу. Наприклад, будівництво портів і військових баз у таких стратегічних точках, як Джибуті, дозволяє КНР

проекувати свою силу за межі регіону Азії. Крім того, КНР активно залучає іноземні технології через міжнародну співпрацю, інвестиції та, за деякими оцінками, кібершпигунство, що дозволяє їй швидше досягати військових технологічних проривів. Таким чином, глобалізація є двосічним мечем у контексті військової та безпекової сфер США і КНР: вона сприяє технологічному прогресу та посиленню впливу обох держав, але водночас створює нові виклики, включно з економічною залежністю, кіберзагрозами та інтенсифікацією геополітичного суперництва [42].

Глобалізація має значний вплив на військову сферу провідних світових держав, зокрема США та КНР, особливо в контексті їхньої співпраці з міжнародними організаціями. Цей вплив проявляється через адаптацію військових стратегій до нових глобальних умов, активізацію багатосторонньої дипломатії у сфері безпеки, а також через участь у миротворчих операціях і роботі таких структур, як ООН, НАТО, ШОС та інші. Порівнюючи підходи США та КНР, можна побачити як спільні риси, так і суттєві відмінності, обумовлені їхніми геополітичними цілями та ідеологією. У світлі зазначених факторів, глобалізація також стимулює нові формати співпраці та конфронтації між США та КНР, впливаючи на глобальну систему безпеки. Наприклад, в умовах зростання напруги між країнами, спостерігається активне формування нових альянсів. США розширюють співпрацю з країнами Індотихоокеанського регіону через такі ініціативи, як QUAD (Чотиристоронній діалог з безпеки) з Індією, Японією та Австралією, а також AUKUS – військовий альянс з Австралією і Великобританією, спрямований на протидію зростаючій військовій присутності КНР в регіоні. Хоча ця ініціатива формально не є частиною глобальних структур, вона показує, як США використовують глобалізацію для створення нових форматів співпраці, які відповідають їхнім стратегічним цілям [4, с. 89-93].

США, як домінуюча військова держава, вже десятиліттями використовують механізми глобалізації для зміцнення свого впливу. Зокрема, членство в НАТО дозволяє США здійснювати контроль над ключовими

безпековими процесами в Європі. Через Північноатлантичний альянс США впроваджують стандарти озброєнь, спільні навчання та розвідку. Наприклад, за даними НАТО, у 2022 році США забезпечували близько 70% загальних витрат альянсу на оборону, що свідчить про значну фінансову підтримку цієї організації. Крім того, США активно співпрацюють з ООН у рамках миротворчих місій. Згідно з даними ООН, у 2023 році США фінансували понад 25% бюджету миротворчих операцій організації. Це дозволяє їм впливати на рішення ООН щодо розміщення військових контингентів у гарячих точках, таких як Африка чи Близький Схід. Водночас США не обмежуються лише формальною співпрацею з міжнародними організаціями. Вашингтон часто використовує двосторонні та регіональні ініціативи для просування своїх інтересів у сфері безпеки [31, с. 106-112].

З іншого боку, КНР активно налагоджує стратегічні партнерства з РФ, країнами Центральної Азії та розвиваючими державами в рамках Шанхайської організації співробітництва (ШОС), формуючи альтернативні геополітичні та економічні полюси. Глобалізація впливає і на м'яку силу у військовій сфері. США, як і раніше, використовують свою м'яку силу через військові навчання, продаж зброї та військову допомогу союзникам. Наприклад, програми військової співпраці між США та їхніми партнерами у Східній Азії, такими як Японія та Південна Корея, спрямовані на стримування впливу КНР. У відповідь КНР використовує ініціативу «Один пояс, один шлях», щоб залучати до співпраці країни Африки, Південної Азії та Близького Сходу, що дозволяє йому збільшувати свою геополітичну вагу [31, с. 106-122].

КНР, зі свого боку, також активно інтегрується у глобальні безпекові структури, але з дещо іншою метою. Для КНР міжнародні організації є майданчиком для посилення свого впливу та створення альтернативних форматів глобального управління. Наприклад, Шанхайська організація співробітництва (ШОС), в якій КНР відіграє провідну роль, стає платформою для обговорення питань безпеки в Центральній Азії. В рамках ШОС було проведено понад 15 спільних навчань, у яких брали участь військові з КНР,

РФ, Казахстану та інших держав-членів. Це дозволяє КНР не лише зміцнювати зв'язки з сусідніми країнами, а й демонструвати свій військовий потенціал [13, с. 33-40].

Крім того, КНР активно співпрацює з ООН у сфері миротворчих операцій. За даними на 2022 рік, КНР була другим за величиною фінансовим донором миротворчих місій, забезпечуючи близько 15% їхнього бюджету. Також КНР є найбільшим постачальником військових контингентів серед постійних членів Ради Безпеки ООН. Наприклад, китайські миротворці брали участь у місіях в Південному Судані та Малі, де займалися не лише безпекою, але й гуманітарною допомогою. Це сприяє зміцненню іміджу КНР як відповідальної глобальної держави [72, р. 144-173].

Проте підходи США та КНР до глобалізації у військовій сфері мають і принципові відмінності. США зосереджуються на збереженні існуючого міжнародного порядку, тоді як КНР прагне трансформувати цей порядок у бік багатополарності. Наприклад, США використовують НАТО як інструмент стримування російської та китайської експансії, тоді як КНР через ШОС і ініціативу «Один пояс, один шлях» намагається створити альтернативну мережу стратегічних партнерств. У 2023 році КНР ініціювала створення нового безпекового форуму в Азії, який передбачає залучення країн Південно-Східної Азії до вирішення регіональних конфліктів без прямої участі західних держав [72, р. 144-173].

Глобалізація також впливає на міжнародне право та підходи до регулювання військових дій. Наприклад, використання штучного інтелекту у військовій сфері викликає дискусії про необхідність створення глобальних стандартів, але конкуренція між США і КНР ускладнює досягнення консенсусу. Обидві країни активно займаються розробкою «розумних» систем озброєння, які можуть функціонувати з мінімальним людським втручанням, що породжує етичні та правові питання, наприклад, щодо відповідальності за дії автономних систем у разі бойового конфлікту. Ще одним важливим аспектом є використання космосу як нової сфери військового протистояння.

США першими створили Космічні сили як окремий вид збройних сил, визнаючи значення супутників для розвідки, зв'язку та навігації. КНР, у свою чергу, активно інвестує в космічні програми, включаючи розробку протисупутникових технологій. Збільшення кількості державних і комерційних гравців у космосі в умовах глобалізації робить цю сферу потенційно вразливою до конфліктів, включаючи можливість «зіркових війн» у майбутньому. У сфері космічної оборони обидві країни активно впроваджують глобальні інновації. США, які мають досвід участі в багатонаціональних проєктах, таких як Міжнародна космічна станція, використовують глобалізацію для розвитку нових космічних технологій. КНР, своєю чергою, зробила значний прорив у цій сфері, запустивши в 2021 році власну космічну станцію «Тяньгун». Конкуренція між США та КНР у космосі є не лише технологічною, а й геополітичною, адже обидві країни прагнуть встановити контроль над космічними ресурсами [77, р. 45-48].

Ключовою сферою глобалізаційного впливу є розвиток кіберзброї та штучного інтелекту. І США, і КНР визнають кіберпростір новим полем бою, де технологічні інновації є ключем до домінування. У 2020 році китайські військові оголосили, що їхня стратегія «інформатизації війни» спрямована на використання великих даних, хмарних технологій і штучного інтелекту для посилення своїх військових можливостей. Для прикладу, Пекін активно інвестує в розвиток автономних дронів і кібернетичних систем, які можуть виявляти та знищувати цілі без втручання людини. Подібні підходи впроваджують і США, використовуючи такі системи, як MQ-9 Reaper, які вже стали ключовим компонентом сучасних військових операцій. Глобалізація також створює нові виклики для США та КНР. Наприклад, зростання взаємозалежності між економіками цих двох країн ускладнює прямі конфлікти, але водночас посилює напруженість у таких сферах, як Тайванська протока, Південно-Китайське море та кібератаки. У 2021 році КНР здійснила понад 42% глобальних кібератак, спрямованих на уряди й корпорації США, що підкреслює, як глобалізація відкриває нові фронти конфлікту. Інформаційні

технології, стимульовані глобалізацією, стали важливим інструментом у пропагандистських кампаніях та інформаційних війнах. КНР використовує глобальну присутність своїх медіаплатформ, таких як CGTN і Xinhua, для просування свого наративу та формування позитивного іміджу в світі. США, у свою чергу, застосовують такі інструменти, як Voice of America, а також підтримують громадські організації та проєкти, спрямовані на критику авторитарних практик КНР. Соціальні мережі стали полем бою, де обидві країни використовують як офіційні, так і неофіційні акаунти для впливу на міжнародну аудиторію [84].

В умовах глобалізації також загострюються питання екологічної та енергетичної безпеки, які тісно переплітаються з військовими аспектами. Наприклад, зміна клімату створює нові виклики для безпеки, включаючи конкуренцію за природні ресурси, такі як вода та корисні копалини в Арктиці, де обидві країни прагнуть закріпити свої позиції. США посилюють співпрацю з союзниками в Арктичному регіоні, тоді як КНР, попри географічну віддаленість, називає себе «арктичною зацікавленою стороною» і розробляє проєкти з освоєння ресурсів і морських шляхів [89].

Насамкінець, глобалізація стимулює динамічний розвиток військових стратегій, економічних інструментів і дипломатичних підходів США та КНР, що визначає нову архітектуру міжнародної безпеки. Це змагання стає не лише питанням національної переваги, а й глобальної стабільності, адже кожен конфлікт чи протиріччя між цими двома потугами може мати значні наслідки для всього світу.

3.3. Перспективи розвитку відносин США та КНР у контексті глобалізаційних трендів

Відносини між США та КНР є одним із ключових факторів, що визначають напрямок розвитку глобальної політики, економіки та безпеки. Перспективи розвитку відносин між США та КНР у контексті глобалізації

залишаються однією з найбільш обговорюваних тем у міжнародній політиці та економіці. У контексті глобалізаційних трендів ці дві держави залишаються основними гравцями на світовій арені, і їхня взаємодія чи конкуренція значною мірою формують характер міжнародних відносин. У контексті глобалізації ці відносини набувають особливої ваги, адже економічна, політична та технологічна взаємодія між цими двома державами має прямий вплив на стабільність і розвиток світового порядку. Перспективи розвитку відносин між США і КНР залежатимуть від їх здатності адаптуватися до нових викликів, вирішувати конфлікти і шукати компроміси, одночасно конкуруючи у стратегічно важливих сферах. Глобалізація, яка стимулює взаємозалежність держав через торгівлю, інвестиції, технологічний обмін і культурні контакти, створює як нові можливості, так і виклики для двох найбільших економік світу. Майбутнє відносин між США та КНР залежить від багатьох факторів, включаючи економічну конкуренцію, геополітичні амбіції, технологічний розвиток і співпрацю у вирішенні глобальних проблем [76, р. 88-91].

Одним із головних аспектів перспектив цих відносин є економічна взаємодія. КНР і США залишаються найбільшими торговельними партнерами, незважаючи на значні розбіжності в політичних підходах і торговельних війнах останніх років. У майбутньому можна очікувати, що економічна конкуренція між двома країнами загостриться, особливо у сферах високих технологій, виробництва мікрочіпів, розвитку штучного інтелекту та зеленої енергетики. США намагаються зберегти технологічне лідерство, тоді як КНР активно інвестує у власну науково-дослідну базу, прагнучи зменшити залежність від американських технологій. У цьому контексті можливі два сценарії: або обидві країни посилюватимуть розподіл сфер впливу в глобальній економіці, або будуть змушені шукати способи співіснування і кооперації у вирішенні питань, які стосуються всіх. Наприклад, розробка стандартів для нових технологій, таких як 6G, чи боротьба зі змінами клімату можуть стати платформою для обмеженої співпраці [82].

Технологічна конкуренція між США і КНР набуває все більшого

значення, оскільки інновації стають двигуном економічного зростання і національної могутності. КНР активно розвиває програми штучного інтелекту, блокчейн-технології, а також дослідження у сфері квантових обчислень. У відповідь США посилюють експортні обмеження на передові технології, що впливає на здатність КНР отримувати критично важливі ресурси для інновацій. Майбутнє в цій сфері залежатиме від того, чи зможуть обидві країни розробити механізми, які дозволять уникнути технологічного протекціонізму, а також створити спільні стандарти для інновацій, що сприятимуть глобальній стабільності [73].

У контексті глобалізації важливим є і питання кібербезпеки. КНР та США звинувачують одне одного у кібератаках, що підриває довіру між країнами. У майбутньому співпраця у сфері кібербезпеки може стати ключовою умовою для зменшення конфліктів. Наприклад, обидві країни могли б розробити спільні міжнародні стандарти для боротьби з кіберзлочинністю або протоколів безпеки у сфері цифрових технологій.

Ще одним ключовим фактором є стратегічна конкуренція у сфері безпеки. У цьому контексті особливу роль відіграє ситуація в Індотихоокеанському регіоні, де КНР нарощує свій військовий потенціал і прагне зміцнити вплив через проєкти, подібні до ініціативи «Один пояс, один шлях». США, у свою чергу, створюють альянси, такі як QUAD (Чотиристоронній діалог з питань безпеки), а також підтримують партнерів у регіоні, включаючи Тайвань, Японію, Південну Корею та Австралію. Майбутнє залежатиме від того, чи зможуть США та КНР знайти баланс між конкуренцією та необхідністю уникнення прямого військового конфлікту. Збільшення кількості переговорів, створення нових механізмів контролю озброєнь і регіональної безпеки може стати способом зниження напруженості [45].

Одним із найбільш чутливих питань у відносинах між США та КНР залишається проблема Тайваню. Це питання буде визначальним для майбутніх відносин, адже воно безпосередньо стосується національної безпеки та суверенітету обох держав. У цьому контексті глобалізація може як поглибити

кризу, так і запропонувати механізми для її вирішення. Наприклад, зростання економічної взаємозалежності між Тайванем, КНР та США може стати стимулом для мирного вирішення конфлікту. Нарешті, важливо враховувати роль третіх країн у формуванні відносин між США та КНР. Європейський Союз, Індія, Японія, Австралія та інші ключові гравці можуть впливати на баланс сил. Наприклад, ЄС може стати посередником у діалозі між США та КНР, сприяючи зниженню напруженості. Водночас країни Азіатсько-Тихоокеанського регіону, такі як Південна Корея та В'єтнам, відіграють важливу роль у стабілізації ситуації в регіоні [84].

Політична конкуренція між США та КНР також буде визначальною для глобального порядку. КНР дедалі активніше просуває свій вплив через ініціативу «Один пояс, один шлях», створюючи інфраструктурні та економічні зв'язки з країнами Азії, Африки, Європи та Латинської Америки. США, у свою чергу, намагаються зберегти домінуючу роль через зміцнення альянсів, таких як НАТО, а також через створення нових коаліцій, наприклад, Quad (Індія, Японія, Австралія, США) та AUKUS (Австралія, Великобританія, США). У цьому контексті глобалізація може слугувати як інструментом зміцнення взаємодії, так і джерелом напруженості. Наприклад, КНР активно залучає країни Глобального Півдня до своїх проєктів, пропонуючи вигідні кредити та інвестиції, що ставить під сумнів роль США як головного партнера багатьох держав [90].

Важливим аспектом майбутнього відносин є багатостороння дипломатія. Водночас існують перспективи для політичного діалогу та співпраці, особливо в рамках міжнародних організацій. Наприклад, обидві країни можуть знайти спільну мову у боротьбі з пандеміями, тероризмом, піратством та іншими глобальними викликами. Спільні дії у рамках ООН, ВООЗ або Світової організації торгівлі можуть допомогти знизити напруженість та знайти точки дотику. Однак для цього необхідна готовність до компромісів, що може бути складним завданням через відмінності у політичних системах та ідеологіях. КНР прагне зміцнити свою роль у міжнародних організаціях, таких як ООН, і

розширити вплив через БРІКС і ШОС. США, у свою чергу, прагнуть зберегти свою домінуючу роль у таких інститутах, як НАТО і G7. У майбутньому можлива конкуренція за реформування глобального управління, зокрема у сферах кібербезпеки, економічного регулювання та вирішення конфліктів. Якщо обидві країни зможуть знайти спільну мову щодо правил функціонування глобальної системи, це сприятиме стабільності. В іншому випадку, існує ризик фрагментації міжнародних відносин, що ускладнить вирішення глобальних проблем [65, р. 15-30].

Глобалізація також стимулює фінансову взаємодію між США та КНР, хоча тут також є виклики. КНР просуває ідею дедоларизації, розвиваючи свою валюту – юань – як міжнародний резервний актив. США, зі свого боку, зберігають лідерство через доларову систему і контроль над міжнародними фінансовими потоками. У майбутньому можливою є гібридна фінансова система, в якій обидві валюти відіграватимуть важливу роль. Це може сприяти зменшенню фінансових ризиків, але водночас створює потенційні конфлікти через конкуренцію за глобальне лідерство [46, р. 957-979].

Крім того, соціокультурні аспекти глобалізації відкривають можливості для діалогу між двома країнами. Американська культура залишається популярною серед китайської молоді, а китайська мова і культура набувають дедалі більшого впливу у світі. Іншим важливим аспектом майбутніх відносин є культурний обмін. Незважаючи на політичні розбіжності, культура, освіта та наука залишаються важливими сферами взаємодії між двома країнами. Наприклад, американські університети продовжують приймати тисячі китайських студентів, що сприяє обміну знаннями та ідеями. Водночас китайські технологічні компанії, такі як TikTok, стають дедалі популярнішими серед американської аудиторії. Цей культурний обмін може сприяти покращенню взаєморозуміння, хоча і супроводжується певними ризиками, такими як інформаційна маніпуляція або конфлікти через цензуру. У перспективі можлива поява нових форматів культурного обміну, які сприятимуть порозумінню між народами. Проте водночас існують виклики,

пов'язані з інформаційною війною, цензурою та ідеологічними відмінностями, які можуть обмежувати такі ініціативи [76, р. 56-60].

Важливим питанням у відносинах США та КНР є боротьба зі змінами клімату. Обидві країни є найбільшими забруднювачами довкілля, але також мають унікальні можливості для впровадження інноваційних рішень у галузі зеленої енергетики. У майбутньому співпраця у сфері екології може стати одним із небагатьох напрямів, де обидві країни можуть працювати разом, незважаючи на політичні розбіжності. КНР активно інвестує у відновлювані джерела енергії, такі як сонячна та вітрова енергетика, тоді як США стимулюють розвиток зелених технологій через нові законодавчі ініціативи, такі як Закон про зниження інфляції. Спільні проєкти, спрямовані на декарбонізацію економіки, можуть стати важливим елементом у зниженні глобального рівня викидів парникових газів [78, р.].

Ще однією перспективою є співпраця в галузі охорони здоров'я. Пандемія COVID-19 продемонструвала важливість глобальної координації у боротьбі з епідеміями. Обидві країни мають потужні наукові бази для розробки вакцин, ліків і медичних технологій. Спільні ініціативи в цій сфері можуть сприяти зміцненню міжнародної системи охорони здоров'я та запобіганню майбутнім пандеміям [9, с. 135-142].

У перспективі можна виділити кілька основних сценаріїв розвитку відносин між США і КНР:

1. Ескалація конфронтації, тобто у цьому сценарії політична та економічна напруженість продовжує зростати, що призводить до глобальної фрагментації, виникнення економічних блоків і можливої «холодної війни» між двома державами. Це може включати посилення санкцій, торговельні обмеження та військову напруженість у таких зонах, як Тайвань.

2. Кооперативна конкуренція, у рамках цього сценарію країни визнають необхідність співпраці у певних сферах, таких як боротьба зі зміною клімату та глобальними пандеміями, водночас зберігаючи конкуренцію у технологічному та економічному секторах. Такий підхід дозволив би зберегти

глобальну стабільність.

3. Нова стратегічна співпраця, хоча цей сценарій виглядає малоімовірним у короткостроковій перспективі, у разі зміни політичних еліт або глобальної кризи (наприклад, нової пандемії чи серйозної кліматичної катастрофи) обидві країни можуть переглянути свої стратегії і почати тіснішу співпрацю.

Досвід США та КНР у контексті глобалізаційних трендів може бути корисним для України в аспектах економічної стратегії, зовнішньої політики та інтеграції в глобальні ринки. США та Китай демонструють, як країни з різними політичними системами і економічними моделями можуть адаптуватися до вимог глобалізованого світу. Для України важливо враховувати, як Китай, незважаючи на свою авторитарну модель, активно інтегрується в світову економіку, створюючи нові торгові маршрути та інвестиційні можливості. Україна, маючи потенціал для розвитку в сферах сільського господарства, промисловості та технологій, може використовувати подібні підходи для залучення інвестицій та розвитку нових економічних зв'язків. Одночасно, досвід США показує важливість стратегічного партнерства з іншими країнами та регіонами, зокрема через міжнародні організації та угоди, що дозволяють протидіяти зовнішнім економічним викликам. Україна може використовувати цей досвід для розвитку своєї інфраструктури, покращення бізнес-клімату та формування більш ефективної зовнішньоекономічної політики. Важливим уроком є також вміння адаптуватися до змін на глобальних ринках, зокрема через розвиток нових технологій та інновацій, що дозволить Україні бути конкурентоспроможною на світовій арені.

Таким чином, перспективи відносин між США та КНР у контексті глобалізації залишаються складними і багатовимірними. Взаємодія двох країн формується під впливом як економічної конкуренції, так і глобальних викликів, які вимагають спільних зусиль. Вони включають як можливості для співпраці, так і ризики загострення конфліктів. Успіх цих відносин значною

мірою залежатиме від готовності обох країн до діалогу, компромісів та спільних дій у вирішенні глобальних проблем. Незважаючи на виклики, які стоять перед США та КНР, глобалізація пропонує унікальні можливості для формування більш стабільного та справедливого міжнародного порядку, де обидві країни можуть знайти вигоду для себе та світу в цілому. У майбутньому ймовірно як загострення суперництва, так і обмежена співпраця у стратегічних напрямках. Вирішальну роль у формуванні цих відносин відіграватимуть не лише дії урядів, але й розвиток громадської дипломатії, бізнес-зв'язків та культурного обміну. Глобалізація продовжить стимулювати взаємозалежність, але від здатності США і КНР адаптуватися до нових реалій залежатиме стабільність міжнародної системи.

Висновки до розділу 3

Конкуренція та співпраця між США та КНР у контексті глобалізації є одним із ключових факторів, що визначають сучасну структуру міжнародних відносин. Обидві держави активно конкурують за лідерство в економічній, технологічній і політичній сферах, але водночас не можуть уникнути взаємозалежності, що є результатом інтегрованості глобальної економіки. США залишаються домінуючою силою у міжнародній системі, підтримуючи свою позицію через інновації, сильний фінансовий сектор та військову перевагу. КНР, у свою чергу, демонструє швидке економічне зростання, інвестує у нові технології та активно формує нові регіональні ініціативи, такі як «Один пояс, один шлях». Однак ця конкуренція супроводжується елементами співпраці у сферах торгівлі, кліматичної політики та управління глобальними кризами, що свідчить про складний баланс інтересів обох країн.

Глобалізація значно вплинула на безпекову та військову сферу як США, так і КНР. Для США вона означає необхідність збереження глобальної військової присутності, що забезпечує контроль над стратегічно важливими регіонами та міжнародними торговими шляхами. У той же час, КНР,

користуючись плодами глобалізації, нарощує свій військовий потенціал і розширює сферу впливу в Південно-Китайському морі та інших регіонах. Зростання військової сили КНР, зокрема інвестиції в космічні програми, кібербезпеку та модернізацію збройних сил, викликають занепокоєння США та їхніх союзників, що сприяє зростанню напруженості. Водночас глобалізація створює нові виклики для обох країн у формі транснаціональних загроз, таких як тероризм, кіберзлочинність та зміни клімату, які потребують спільних підходів і співпраці у військовій та безпековій сферах.

Перспективи розвитку відносин між США та КНР у контексті глобалізаційних трендів залишаються неоднозначними. З одного боку, глобалізація сприяє взаємозалежності, яка змушує обидві країни шукати точки дотику для співпраці, наприклад, у боротьбі зі змінами клімату, пандеміями чи економічними кризами. З іншого боку, стратегічна конкуренція лише посилюється через боротьбу за технологічне лідерство, контроль над ресурсами та вплив на міжнародні інституції. КНР активно прагне реформувати міжнародний порядок у відповідності до своїх національних інтересів, тоді як США наполягають на збереженні чинної системи, базованої на ліберальних принципах. Це створює ризики для глобальної стабільності, зокрема у разі ескалації конфліктів у регіонах, де інтереси двох держав перетинаються.

Досвід США та КНР у контексті глобалізаційних трендів є важливим уроком для України, оскільки вказує на ключові аспекти взаємодії між великими державами в умовах глобалізації. Для України важливим є розуміння того, як стратегічна конкуренція та співпраця між потужними економіками можуть впливати на її зовнішню політику та економічний розвиток. Україні слід враховувати, що успіх у глобалізованому світі залежить від здатності інтегруватися в міжнародні економічні та політичні процеси, підтримуючи баланс між різними геополітичними центрами сили, такими як США та КНР.

ВИСНОВКИ

У результаті дослідження впливу глобалізації на зовнішньополітичні відносини між США та КНР, зроблено наступні висновки:

1. У результаті дослідження сутності та концептуальних засад глобалізації в міжнародних відносинах визначено, що глобалізація є складним і багатовимірним процесом, який охоплює економічну, політичну, соціокультурну та технологічну сфери. Її основою є інтеграція національних економік у світову систему, що супроводжується поширенням сучасних технологій, транснаціоналізацією бізнесу, уніфікацією норм і правил міжнародного співробітництва. Глобалізація впливає на формування нових центрів впливу, змінює природу суверенітету держав і сприяє розвитку регіональних інтеграційних процесів. Водночас, дослідження засвідчило наявність асиметрій у розподілі вигод і ризиків глобалізації, що посилює нерівність між розвиненими та країнами, що розвиваються. Концептуально, глобалізація є водночас об'єктивним процесом і результатом свідомих дій міжнародних акторів, зокрема держав, міжнародних організацій та корпорацій. Зрозуміти її сутність можливо через аналіз динаміки взаємодії глобальних і локальних факторів, а також через оцінку наслідків для економічної, політичної та соціальної сфер.

2. Розглянувши вплив глобалізації на міжнародні відносини: політичний, економічний, культурний та інформаційний аспекти, визначено, що глобалізація є потужним чинником трансформації сучасного світу. Вона стимулює інтеграцію держав у міжнародну політичну систему, що сприяє вирішенню глобальних проблем, але водночас підвищує залежність менш розвинених країн від сильніших держав. Економічний аспект глобалізації демонструє посилення міжнародної торгівлі, розширення ринків та інвестицій, але також веде до загострення нерівності між країнами та регіонами. У культурній сфері глобалізація сприяє поширенню ідеалів толерантності та взаєморозуміння, проте вона може викликати уніфікацію культур і втрату національної ідентичності. Інформаційна глобалізація сприяє формуванню

глобального інформаційного простору, що посилює доступ до знань та інновацій, але разом з цим загострює проблеми інформаційної безпеки та маніпуляцій. Визначено, що глобалізація створює як нові можливості, так і виклики для міжнародної спільноти, вимагаючи узгоджених зусиль для забезпечення стійкого розвитку, збереження культурної різноманітності та захисту суверенітету держав у глобальному середовищі.

3. Виокремивши основні чинники впливу глобалізації на зовнішньополітичні відносини держав, зазначимо, що глобалізація значно змінює характер міжнародних взаємодій, сприяючи взаємозалежності та посиленню інтеграційних процесів. Вона стимулює розвиток нових форм дипломатії, посилює значення наддержавних організацій та регіональних об'єднань, які стають ключовими гравцями на міжнародній арені. Економічна глобалізація зумовлює розширення торгівлі, інвестицій і технологічного обміну, що створює нові можливості для співробітництва, але також посилює конкуренцію між державами. Інформаційно-комунікаційні технології дозволяють поширювати ідеї, культурні цінності та політичні наративи на глобальному рівні, водночас посилюючи вплив недержавних акторів, таких як транснаціональні корпорації, міжнародні громадські організації та навіть окремі особи. Однак глобалізація також підвищує ризики, пов'язані з транснаціональними загрозами, такими як тероризм, зміна клімату та глобальні економічні кризи, які потребують колективних зусиль і багатосторонніх рішень. У зовнішній політиці держави змушені шукати баланс між національними інтересами та глобальними викликами, що часто породжує напруження між країнами.

4. Розглянувши еволюцію зовнішньополітичних відносин між США та КНР, зроблено висновок, що ці відносини характеризуються складністю, динамічністю та періодичною зміною пріоритетів, зумовлених як глобальними, так і регіональними чинниками. Від моменту встановлення дипломатичних зв'язків у 1979 році взаємини між двома країнами пройшли шлях від стратегічного партнерства до конкурентної боротьби в економічній,

військовій та технологічній сферах. Спільні інтереси, такі як торгівля, боротьба зі зміною клімату та міжнародна безпека, неодноразово сприяли поглибленню співпраці, проте зростаючий вплив КНР на міжнародній арені й прагнення США зберегти домінуючу позицію призводять до загострення протиріч. Особливу роль відіграють питання Тайваню, прав людини та кібербезпеки, що залишаються каменем спотикання у діалозі між країнами. Економічна взаємозалежність водночас виступає фактором, що стримує ескалацію конфлікту, і ареною боротьби за лідерство в ключових галузях, таких як штучний інтелект і напівпровідники. Таким чином, сучасні відносини між США та КНР характеризуються одночасним співіснуванням елементів співпраці, конкуренції та конфронтації, що визначатиме їх подальший розвиток у контексті формування багатопольного світового порядку.

5. Визначивши особливості зовнішньополітичних стратегій США та КНР, зробимо висновок, що обидві країни реалізують глобальні амбіції, використовуючи різні підходи, засновані на їхніх історичних, економічних та ідеологічних традиціях. США орієнтуються на поширення демократичних цінностей, підтримку міжнародного ліберального порядку та забезпечення своєї лідерської ролі через військову присутність, економічну міць та альянси з країнами, які поділяють їхні цінності. У свою чергу, КНР зосереджується на економічній експансії, розвитку ініціативи «Один пояс, один шлях» та створенні альтернативних міжнародних структур, що посилюють її вплив, особливо в Азії, Африці та Латинській Америці. США активно використовують м'яку силу, проте їхня стратегія стикається зі зростаючим спротивом з боку держав, що прагнуть багатопольності. КНР же робить акцент на економічній співпраці, технологічному розвитку та культурній дипломатії, хоча його підходи часто викликають занепокоєння через питання прозорості та впливу на місцеві економіки. У сучасних умовах конкуренція між США та КНР формує нові виклики для глобальної безпеки, зокрема у сфері економіки, технологій та військової сфери, а також створює ризики регіональної дестабілізації, що потребує збалансованого підходу та активної

дипломатії з боку інших міжнародних акторів.

6. Розглянувши економічний фактор у зовнішньополітичних відносинах США та КНР, зробимо висновок, що економічна взаємозалежність обох країн формує складний баланс співпраці та конкуренції. США залишаються ключовим споживачем китайських товарів, тоді як КНР є найбільшим кредитором американської економіки, утримуючи значну частину державного боргу США. Ця взаємозалежність сприяє стабільності глобальної економіки, але водночас створює ризики для обох сторін у разі ескалації торговельних або політичних конфліктів. Економічний фактор відіграє стратегічну роль у визначенні зовнішньополітичних пріоритетів: США прагнуть зберегти лідерство у високотехнологічних галузях, тоді як КНР активно інвестує у розвиток інноваційної економіки. Протекціоністська політика США та ініціативи КНР, зокрема «Один пояс, один шлях», створюють додаткові напруження у двосторонніх відносинах. Проте, попри зростання суперечностей, економічний фактор залишається механізмом стримування конфліктів, оскільки економічна взаємодія забезпечує значні вигоди обом країнам. У перспективі майбутнє двосторонніх відносин залежатиме від здатності сторін адаптуватися до нових викликів і шукати компромісні рішення, що дозволить зберегти баланс між економічною співпрацею та політичною конкуренцією, уникаючи відкритого протистояння, яке може негативно вплинути на світову економіку.

7. Розглянувши особливості конкуренції та співпраці між США та КНР в умовах глобалізації, зробимо висновок, що ці дві держави відіграють ключову роль у формуванні сучасного світового порядку, хоча їхні підходи до вирішення глобальних викликів суттєво різняться. США, як лідер ліберального світового порядку, роблять акцент на поширенні демократичних цінностей, відкритих ринків і технологічних інновацій. КНР, у свою чергу, просуває модель централізованого управління з акцентом на економічному розвитку та інфраструктурній експансії, зокрема через ініціативу «Один пояс, один шлях». Конкуренція між цими країнами найбільш виразна у сфері

технологій, фінансів і геополітичного впливу, що спричиняє періодичні торговельні конфлікти та дипломатичну напруженість. Водночас, співпраця є критично важливою у питаннях глобального потепління, ядерної безпеки та боротьби з пандеміями, де жодна зі сторін не може діяти ізольовано. Таким чином, їхні відносини можна охарактеризувати як взаємозалежність із елементами суперництва. Баланс між конкуренцією та співпрацею визначатиме стабільність глобальної системи у найближчі десятиліття. Подальша динаміка цих відносин залежатиме від здатності обох держав знайти компроміси у ключових питаннях, що має вирішальне значення для забезпечення миру та сталого розвитку у світі.

8. Визначивши вплив глобалізації на безпекову та військову сферу США та КНР, зробимо висновок, що глобалізація суттєво трансформувала підходи цих держав до забезпечення національної безпеки, зміцнення військових потужностей та розширення геополітичного впливу. Для США глобалізація стала засобом поширення впливу через інтеграцію у міжнародні організації, формування глобальних альянсів та використання економічних інструментів як елементів «м'якої сили». Водночас, для КНР глобалізація надала можливість модернізації військових технологій, розширення економічної присутності в регіонах стратегічного інтересу та посилення інформаційної й кібернетичної складової безпеки. Обидві держави активно використовують глобальні інформаційні та цифрові ресурси для формування власних наративів у міжнародному просторі, що є ключовим аспектом сучасного геополітичного протистояння. Однак глобалізація також створила нові ризики: взаємозалежність економік збільшує уразливість до економічних санкцій і криз, а інтенсивне поширення технологій ускладнює контроль над військовими інноваціями. Таким чином, вплив глобалізації на безпекову і військову сфери США та КНР є багатограним: вона стимулює розвиток нових підходів до оборони і зміцнення впливу, але водночас породжує додаткові виклики, які потребують адаптації стратегій національної безпеки.

9. З'ясовано перспективи розвитку відносин США та КНР у

контексті глобалізаційних трендів, про що свідчить зростаюча важливість взаємозалежності двох провідних економік світу. Геополітична конкуренція між цими державами визначає ключові виклики сучасного міжнародного порядку, проте економічна інтеграція й спільні глобальні інтереси, такі як боротьба зі зміною клімату та регулювання світової торгівлі, відкривають можливості для подальшої співпраці. Дослідження показує, що співпраця в стратегічних галузях, зокрема технологіях і фінансових ринках, може сприяти стабілізації напруженості, водночас взаємні санкції та політичні суперечки потенційно поглиблюють розрив у довірі. Встановлено, що глобалізаційні тренди, такі як цифрова трансформація, регіоналізація виробничих ланцюгів та енергетичний перехід, формують нові моделі співпраці та конкуренції. Спільне реагування на пандемії та інші транснаціональні загрози також є фактором, здатним пом'якшити конфронтацію. Прогнозується, що розвиток відносин між США та КНР у майбутньому залежатиме від здатності лідерів обох країн балансувати національні інтереси з потребами міжнародної спільноти. Загалом, перспективи є складними, але залишають простір для конструктивної взаємодії, спрямованої на підтримку стабільності та стійкого розвитку глобальної системи.

Досвід відносин США та КНР у контексті глобалізаційних трендів є важливим для України, оскільки він дає змогу зрозуміти, як країни можуть адаптувати свою зовнішню політику до змінюваних умов глобального ринку та політичного ландшафту. Україна може скористатися уроками того, як США та КНР балансують між економічними інтересами та політичними амбіціями, враховуючи національні інтереси та глобальні тенденції. Зокрема, важливим є розвиток гнучкої зовнішньоекономічної політики, яка дозволяє одночасно підтримувати відносини з великими економічними центрами, такими як США та КНР, без шкоди для національних інтересів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрощук М.В. Відносини США та Китаю на сучасному етапі (торговельно-економічний аспект). *Наукові записки студентів та аспірантів. Серія «Міжнародні відносини»*. 2020. Випуск 5. С. 106-111. URL: <https://eprints.oa.edu.ua/8268/1/12.pdf> (дата звернення: 25.10.2024).
2. Бабінчук О.С. Вплив світових торговельних війн на економіки США та Китаю. 2020. URL: <http://dspace.onu.edu.ua:8080/handle/123456789/30377> (дата звернення: 25.10.2024).
3. Байгалі Т. Трансформація ролі Китаю в сучасній міжнародній політиці в оцінках китайських вчених. *Китайська цивілізація: традиції та сучасність: матеріали міжнародної наукової конференції, 24 листопада 2021 р.* Київ: Видавничий дім «Гельветика», 2021. С. 153–155.
4. Булик М.В., Гаврилова Н.В. Міжнародні відносини та зовнішня політика Китаю в історичній ретроспективі: навчальний посібник. 2021. К.: Ліра-К. 234 с.
5. Вишневська І. Г. Форми і функції стратегії стримування та залучення Китаю в зовнішній політиці США. *Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право: збірник наукових праць*. 2014. № 1 (21). С. 7–11.
6. Вишневська-Черкас І.Г. США–КНР: стратегія конгейджменту. Київ: Дипломатична академія України при МЗС України, 2016. 328с.
7. Вишневська-Черкас І.Г. Форми і функції стратегії стримування та залучення Китаю в зовнішній політиці США. *Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право*. 2014. Вип. 1 (21). С. 20-27.
8. Власов В.Г. Зміст і механізми зовнішньої політики сучасної держави. *Міжнародні відносини. Серія «Політичні науки»*. 2015. №8. С.1-14.
9. Вовчук Л., Бойко А. Погіршення відносин між США та КНР під час світової пандемії COVID-19. *Старожитності Лукомор'я*. 2021. №3(6). С. 135-142. URL:

<http://www.lukomor.mosk.mksat.net/index.php/lukomor/article/view/84> (дата звернення: 25.10.2024).

10. Габро І.В., Пікалова Т.О. Активізація китайсько-американських відносин як причина масової імміграції китайських громадян до США. *Матеріали журналу «Молодий Вчений»*. 2020. №4(80). URL: <https://molodyivchenyi.ua/index.php/journal/article/view/2080> (дата звернення: 25.10.2024).

11. Глобалізація та регіоналізація як вектори розвитку міжнародних економічних відносин: колективна монографія / за ред. О. А. Довгаль, Н.А. Казакової. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2018. 540 с.

12. Глобалізація та політика національної безпеки / Сокольська Т.В., Юхименко П.І. Київ: Центр учбової літератури, 2021. 408 с.

13. Головченко В. Американсько-китайська складова формування нестаціонарної системи міжнародних відносин у Східній Азії. *Вісник КНУ Міжнародні відносини*. 2017. Вип. 46. С. 33-40.

14. Голянич Б. В., Божок Р. Ю. Основні засади формування зовнішньої політики Китаю. *Політичне життя*. 2023. № 2. С. 22-32.

15. Городня Н. Д. Американо-китайські відносини за адміністрації Б. Обама. *Історичний архів. Наукові студії*. 2013. Вип.10. С. 96–102.

16. Городня Н. Політика США щодо Китаю за адміністрації Д.Трампа. *Американська історія та політика: науковий журнал*. 2021. С. 46-56. URL: http://uaas.org.ua/members_works/American%20History%20&%20Politics_11.pdf#page=46 (дата звернення: 25.10.2024).

17. Китай vs США: чого очікувати світові від протистояння двох країн. *Mind*. 2021. URL: <https://mind.ua/publications/20229553-kitaj-vs-ssha-chogo-ochikuvati-svitovi-vid-protistoyannya-dvoh-krayin> (дата звернення: 25.10.2024).

18. Корсунський С. Зовнішня політика в епоху трансформацій. Київ: Vivat, 2020. 256 с.

19. Крапивний І.В. Глобалізація: сутність, чинники та етапи розвитку. *Вісник СумДУ*. 2016. № 1. С. 129-137.
20. Лікарчук Д. С. Зовнішня політика Китаю: конфлікти, перспективи, нові сценарії. *Регіональні студії*. 2021. № 25. С. 26-32. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/regst_2021_25_7 (дата звернення: 25.10.2024).
21. Маркус Д. Третя світова. Чи можлива війна між США та Китаєм? *BBC Ukraine*. 2019. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-47691338> (дата звернення: 25.10.2024).
22. Міжнародні відносини та світова політика / В.А. Манжола, О.А. Коппель, В.Ю. Крушинський та ін. Київ: Знання, 2014. 662 с.
23. Міжнародні системи та глобальний розвиток / В.А. Манжола, О. А. Коппель, О. С. Пархомчук та ін. Київ: Знання, 2014. 526 с.
24. Новицький В. Економічна глобалізація та її наслідки для України *Стратегія розвитку України (економіка, соціологія, право)*. 2015. № 1. С. 7-14.
25. Палько В. Постбіполярна боротьба між США та КНР. *Травневі студії: історія, політологія, міжнародні відносини*. 2021. С. 32-34. URL: <https://jts.donnu.edu.ua/article/view/10874> (дата звернення: 25.10.2024).
26. Пішко Г. Роль технологій, інтелектуальної власності та торгівлі технологічною продукцією у торгових відносинах США і КНР. *Міжнародні відносини*. 2020. С. 34-36. URL: http://journals.iir.kiev.ua/index.php/ec_n/article/viewFile/3996/3647 (дата звернення: 25.10.2024).
27. Поліщук І. Глобалізація як провідна тенденція розвитку сучасних міжнародних відносин. *Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії*. 2023. № 1 (15). С. 195-204.
28. Пронь С.В. США і Китай: модель взаємозалежності та взаємодоповнення в боротьбі за сучасне світове лідерство. *Науковий вісник Дипломатичної академії України*. 2016. Вип. 23(1). С. 59–64.

29. Резнікова Н. В. Технологічне й цифрове суперництво КНР та США як детермінуючий фактор глобальної економічної кон'юнктури. *Стратегія розвитку України: фінансово-економічний та гуманітарний аспекти: матеріали VIII Міжнародної науково-практичної конференції. Київ: «Інформаційно-аналітичне агентство». 2021. С. 209-212.*
30. Саміт США, Японії, Австралії і Індії: чому нервує Китай? *Радіо Свобода*. 2021. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/samit-ssha-yaponiyi-avstraliyi-i-indiyi/31478085.html> (дата звернення: 25.10.2024).
31. Сергієнко Т. Особливості сучасної політики Китайської Народної Республіки на міжнародній арені. *Наукові праці Міжрегіональної Академії управління персоналом. Політичні науки та публічне управління*. 2023. 3(63). С. 106-112.
32. Сердечний О. В. Китайська стратегічна програма «Зроблено в Китаї-2025». *Журнал «Україна-Китай»*. 2017. №4(10). URL: <https://sinologist.com.ua/serdechnyj-o-v-kytajska-strategichna-programa-zrobleno-v-kytayi-2025/> (дата звернення: 25.10.2024).
33. Стаднік А. Американо-китайські відносини у контексті глобальної противірусної координації: пандемія COVID-19. *Травневі студії: історія, політологія, міжнародні відносини*. 2020. С. 81-83. URL: <https://jts.donnu.edu.ua/article/view/8303> (дата звернення: 25.10.2024).
34. Стратегічне партнерство в міжнародних відносинах. Монографія. Київ: Вадекс, 2018. 542 с.
35. Топчій Д. С. Вплив відносин між США та КНР на вирішення «тайванського питання» на сучасному етапі. *Сходознавство. Актуальність та перспективи: тези доп. II Міжнар. наук.-метод. конф., Харків, 19 берез. 2021 р. / Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди*. Харків: ХНПУ, 2021. С. 154–156. URL: <http://dspace.hnpu.edu.ua/handle/123456789/5224> (дата звернення: 25.10.2024).
36. Хаас Р. Розхитаний світ. Зовнішня політика Америки і криза старого ладу. Київ: Основи, 2019. 376 с.

37. Худолій А.О. Америка в постбіполярному світі: інерція політичних стереотипів: монографія. Острог: Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2010. 128 с.
38. Чижмар Х. Ю. «Торгова війна: США та Китай». 2020. URL: http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/18932/Chyzhmar_Torhova_viina_SShA_ta_Kytai.pdf?sequence=3 (дата звернення: 25.10.2024).
39. Якубовський С. О., Родіонова Т. А., Бабінчук О. С. Торговельне протистояння США та Китаю. *Вісник ХНУ ім. В.Н. Каразіна. Серія: Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм*. 2020. Вип. 11. С. 22-30.
40. Aldi F. Critical discourse analysis on Chinese and American news websites reporting South China sea territorial dispute. *Linguistics and Literature Journal*. 2021. Vol. 2. №2. P. 84-92. URL: https://jim.teknokrat.ac.id/index.php/linguistics_and_literature/article/download/1445/436 (Last accessed: 25.10.2024).
41. Allison G. The Thucydides Trap: Are the U.S. and China Headed for War? *The Atlantic*. 2015. URL: <https://www.theatlantic.com/international/archive/2015/09/united-states-china-war-thucydides-trap/406756/> (Last accessed: 25.10.2024).
42. Amadeo K. Trade Wars and their Effect on the Economy. *The balance*. 2022. URL: <https://www.thebalance.com/trade-wars-definition-how-it-affects-you-4159973> (Last accessed: 25.10.2024).
43. Amadeo K. US Debt to China: How Much Is It, and Why? *The balance*. 2022. URL: <https://www.thebalance.com/u-s-debt-to-china-how-much-does-it-own-3306355> (Last accessed: 25.10.2024).
44. Amiti M., Kon, S.H., Weinstein D. The Effect of the US-China Trade War on US Investment. *National Bureau of Economic Research*. 2020. URL: https://www.nber.org/system/files/working_papers/w27114/w27114.pdf

45. Aukus: UK, US and Australia launch pact to counter China. *BBC News*. Sept. 16, 2021. URL: <https://www.bbc.com/news/world-58564837> (Last accessed: 25.10.2024).
46. Barbieri K. Geopolitics and International Trade. *The Palgrave Handbook of Contemporary Geopolitics*. 2024. P. 957-979.
47. Barnes J.E. U.S. Military Asks for More Pacific Funding. *The New York Times*. 6 April, 2022. URL: <https://www.nytimes.com/2020/04/05/us/politics/us-china-military-funding-virus.html> (Last accessed: 25.10.2024).
48. Blackwill R. D. U.S. Grand Strategy Toward China: Seventeen Policy Prescriptions. *The Struggle for Power: U.S.-China Relations in the 21st Century*. 2020. P. 154-165. URL: <https://www.aspeninstitute.org/wp-content/uploads/2020/01/ASG-Blackwill.pdf> (Last accessed: 25.10.2024).
49. Blinken A. J. The Administration's Approach to the People's Republic of China. 2022. URL: <https://www.state.gov/the-administrations-approach-to-the-peoples-republic-of-china/> (Last accessed: 25.10.2024).
50. Borak D. Trump signs first stage of trade deal with China. *CNN Politics*. Jan. 15, 2020. URL: <https://edition.cnn.com/2020/01/15/politics/us-china-trade-deal-phase-one-signed/index.html> (Last accessed: 25.10.2024).
51. Boylan B. M. US–China Relations: Nationalism, the Trade War, and COVID-19. *Fudan Journal of the Humanities and Social Sciences*. 2020. URL: <https://link.springer.com/article/10.1007/s40647-020-00302-6> (Last accessed: 25.10.2024).
52. Canrong J. How America's relationship with China changed under Obama. *World economic forum*. 2016. URL: <https://www.weforum.org/agenda/2016/12/america-china-relationship/> (Last accessed: 25.10.2024).
53. Cao Y. The Trend of U.S.-China Relations: Is a Conflict Between the United States and China Inevitable? *International Relations and Diplomacy*. 2020. №8(7). P. 290-297.

54. China v. America: A New Kind of Cold War. *The Economist*. 19 May, 2019. P. 9-10.
55. Chivvis C. S. U.S.-China Relations for the 2030s: Toward a Realistic Scenario for Coexistence. 2024. URL: <https://carnegie-production-assets.s3.amazonaws.com/static/files/Chivvis-US%20China%202030-final%201.pdf> (Last accessed: 25.10.2024).
56. Clotiner I. The Fraying of U.S.-China Relations. *The New Yorker*. 2021. URL: <https://www.newyorker.com/news/q-and-a/the-fraying-of-us-china-relations> (Last accessed: 25.10.2024).
57. Cyrill M. What is Made in China 2025 and Why Has it Made the World So Nervous? *China Briefing*. 2018. URL: <https://www.china-briefing.com/news/made-in-china-2025-explained/> (Last accessed: 25.10.2024).
58. Dang B., Yawei W. The impact of the US-China trade war on Vietnamese exports to the US: a quantitative study using DiD approach. *Journal of Trade Science*. 2024. №12(4). P. 304-318.
59. Donald Trump to slap 25% tariff on steel import. *Financial times*. 2024. URL: <https://www.ft.com/content/7b354ff8-1d73-11e8-aaca-4574d7dabfb6> (Last accessed: 25.10.2024).
60. Dormandy X. US Election Note: China Policy after 2012. *Chatham House*. 2012. URL: http://www.chathamhouse.org/sites/default/files/public/Research/Americas/0512usen_china.pdf (Last accessed: 25.10.2024).
61. Eurasia Group White Paper: The Geopolitics of 5G. *EURASIA GROUP*. 2018. URL: [https://www.eurasiagroup.net/siteFiles/Media/files/1811-14%205G%20special%20report%20public\(1\).pdf](https://www.eurasiagroup.net/siteFiles/Media/files/1811-14%205G%20special%20report%20public(1).pdf) (Last accessed: 25.10.2024).
62. Gang A. Shaping China-U.S. Coopetition. *China-U.S. Focus*. 2021. URL: <https://www.chinausfocus.com/foreign-policy/shaping-china-us-coopetition> (Last accessed: 25.10.2024).
63. Goldstein A. US-China Rivalry in the twenty-first century: «Dejavu» and Cold War II. *China Int Strategy Rev*. 2020. P. 48-62. URL:

<https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC7266422/> (Last accessed: 25.10.2024).

64. Government Matters. China clearly biggest national security threat to United States, says defense strategy expert. 2021. URL: <https://govmatters.tv/china-clearly-biggest-national-security-threat-to-united-states-says-defense-strategy-expert/> (Last accessed: 25.10.2024).

65. Guihong Z., Jiao Y. International Organization and China-US Strategic Competition: Evolution, Dynamics and Consequences. *Institute of International Studies*. 2023. №100. P. 15-30.

66. Hahm J. US-China Relations in a Post-COVID-19 World. *Columbia: School of International and Public Affairs*. 2021. URL: <https://www.sipa.columbia.edu/news/us-china-relations-post-covid-19-world> (Last accessed: 25.10.2024).

67. Hall I. Explainer: what exactly is the Quad and what's on the agenda for their Washington summit? *The Conversations*. 2021. URL: <https://theconversation.com/explainer-what-exactly-is-the-quad-and-whats-on-the-agenda-for-their-washington-summit-167988> (Last accessed: 25.10.2024).

68. Hass R. The «new normal» in US-China relations: Hardening competition and deep interdependence. *Brookings*. 2021. URL: <https://www.brookings.edu/blog/order-from-chaos/2021/08/12/the-new-normal-in-us-china-relations-hardening-competition-and-deep-interdependence/> (Last accessed: 25.10.2024).

69. Hillman J. What's Next for U.S. Trade With China? *Council on foreign relations*. 2021. URL: <https://www.cfr.org/in-brief/whats-next-us-trade-china> (Last accessed: 25.10.2024).

70. Hua X. Chinese foreign policy think tanks' policy influence: A casestudy on the influence mechanism of CIIS and SIIS over BRI Policy making. *China Policy Journal*. 2022. №1(2). P. 35-45.

71. Itakura K. Evaluating the Impact of the US–China Trade War. *Asian Economic Policy review*. 2020. Vol.15.Iss. 1. P. 77-93.

72. Kam A. Navigating the U.S.–China Decoupling: Malaysia’s Response to the U.S.–China Trade War. *Asian Economic Papers*. 2024. 2024. №23(2). P. 144-173.
73. Kennedy A. B., Lim D. J. The innovation imperative: technology and US–China rivalry in the twenty-first century. *Oxford Academic*. 2018. P. 553-572. URL: <https://academic.oup.com/ia/article/94/3/553/4992406?login=true> (Last accessed: 25.10.2024).
74. Kokas A. U.S.-China Relations: Improving U.S. *Competitiveness Through Trade*. 2021. URL: <https://5g.wilsoncenter.org/sites/default/files/media/uploads/documents/Kokas%2C%20Aynne%20%28UVA%29%20-%20Testimony%20for%20SFC%20China%20Hearing.pdf> (Last accessed: 25.10.2024).
75. Lim S., Nguyen A. Shifting Trade Winds: Southeast Asia’s Response to the United States-People’s Republic of China Trade Dispute, *Asian Development Review*. 2024. №02. P. 57-80.
76. Madsen R. China and the American Dream: A Moral Inquiry. University of California Press, 2023. 288 p.
77. Mahbubani K. Has China Won?: The Chinese Challenge to American Primacy. Hachette UK, 2020 p. 320 p.
78. Medeiros E.S. The New Domestic Politics of U.S.-China Relations. *Center for China Analysis, Asia. Society Policy Institute*. 2023. URL: <https://asiasociety.org/sites/default/files/2023-12/ASPI%20CCA%20The%20New%20Domestic%20Politics%20of%20U.S.-China%20Relations.pdf>. (Last accessed: 25.10.2024).
79. Mershamer J. The Inevitable Rivalry: America, China, and the Tragedy of Great-Power Politics. *Foreign Affairs*. 2021. №48. P. 48-60.
80. Military and Security Developments Involving the People’s Republic of China. *A Report to Congress*. 2021. URL: <https://media.defense.gov/2021/Nov/03/2002885874/-1/-1/0/2021-CMPR-FINAL.PDF> (Last accessed: 25.10.2024).

81. Nye J. S., Rice C. The Struggle for Power: U.S.-China Relations in the 21st Century. *Aspen Institute*. 2020. URL: <https://www.aspeninstitute.org/publications/the-struggle-for-power-u-s-china-relations-in-the-21st-century/> (Last accessed: 25.10.2024).
82. O'Rourke R. China Naval Modernization: Implications for U.S. Navy Capabilities – Background and Issues for Congress. *Congressional Research Service*. January 30, 2024. URL: <https://sgp.fas.org/crs/row/RL33153.pdf> (Last accessed: 25.10.2024).
83. Palmer J. The Coronavirus Has Put the U.S.-China Relationship on Life Support. *Foreign Policy*. 2020. URL: <https://foreignpolicy.com/2020/03/18/the-coronavirus-has-putthe-u-s-china-relationship-on-life-support/>
84. Ripley W., Cheung E., Westcott B. Taiwan's President says the threat from China is increasing «every day» and confirms presence of US military trainers on the island. *CNN*. 2021. URL: <https://edition.cnn.com/2021/10/27/asia/tsai-ingwen-taiwan-china-interview-intl-hnk/index.html> (Last accessed: 25.10.2024).
85. Scott J.M., Rosati J.A. The Politics of United States Foreign Policy. Princeton: CQ Press, 2020. 544 p.
86. Seligsohn D. The U. S.-China collaboration on health collapsed under Trump. This is the cost. *The Washington Post*. 2020. URL: <https://www.washingtonpost.com/opinions/2020/02/28/us-china-collaboration-health-collapsed-under-trump-this-is-cost/> (Last accessed: 25.10.2024).
87. Shambaugh D. Toward a «Smart Competition» Strategy for U.S. China Policy. *The Struggle for Power: U.S.-China Relations in the 21st Century*. 2020. C. 141-153. URL: <https://www.aspeninstitute.org/wp-content/uploads/2020/01/Shambaugh.pdf> (Last accessed: 25.10.2024).
88. Sutter R. G. Chinese Foreign Relations: Power and Policy of an Emerging Global Force. Rowman & Littlefield, 2020. 422 p.
89. Talmadge C. The U.S.-China Relationship: Why Competition is Likely to Intensify. *Brookings Institution*. September, 2019. URL:

<https://www.brookings.edu/articles/china-and-nuclear-weapons/> (Last accessed: 25.10.2024).

90. U.S.-China Relations 1949-2024. *Council on foreign relations*. 2024. URL: <https://www.cfr.org/timeline/us-china-relations> (Last accessed: 25.10.2024).

91. Zhong R., Myers S. L. The New York Times. Taiwan, Trade, Tech and More: A Tense Era in U.S.-China Ties. *The New York Times*. 2021. URL: <https://www.nytimes.com/article/us-china-tensions-explained.html> (Last accessed: 25.10.2024).